

Investigating the Impact of Social and Cultural Factors on Iranian Family Security: A Case Study of Tehran

Amir. Jafari¹, Hoshang. Zahiri^{1*}, Habibollah. Karimian¹

¹ Department of Social Sciences, Ga.C., Islamic Azad University, Garmsar, Iran

* Corresponding author email address: Hoshzahiri@iau.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Jafari, A., Zahiri, H., & Karimian, H. (2026). Investigating the Impact of Social and Cultural Factors on Iranian Family Security: A Case Study of Tehran. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 5(4), 1-29.

© 2026 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This study aimed to sociologically explain the direct and indirect effects of social and cultural factors on Iranian family security in Tehran. A mixed-methods qualitative–quantitative design was employed. In the quantitative phase, 402 Tehran residents aged 18 years and older were selected through multistage stratified-cluster sampling, and data were collected using an 88-item Likert-scale questionnaire. In the qualitative phase, 20 in-depth semi-structured interviews were conducted with experts and scholars in family and social studies until theoretical saturation was achieved. Face and construct validity were assessed, and internal consistency was examined using Cronbach's alpha. Quantitative data were analyzed using independent-samples t-tests, one-way ANOVA, Pearson correlation, stepwise multiple regression, and path analysis, whereas qualitative data were analyzed through thematic content analysis. Family security was positively and significantly associated with social factors ($r=.57$), hope for the future ($r=.60$), social capital ($r=.44$), cultural factors ($r=.42$), and social connections ($r=.41$; $p<.001$). The multiple regression model was significant ($R=.704$, adjusted $R^2=.490$, $F=97.493$, $p<.001$), explaining 49% of the variance in family security. Hope for the future ($\beta=.385$), social connections ($\beta=.215$), social factors ($\beta=.208$), and social capital ($\beta=.13$) were significant direct predictors. Path analysis indicated total effects of .53 for hope for the future, .44 for social factors, .33 for social connections, and .27 for social capital. Cultural factors primarily exerted an indirect effect, with a total effect of .23. Significant differences in several dimensions of family security were also observed across gender, age, occupational, educational, and income groups. Family security in Tehran is shaped by the combined operation of social resources and cultural conditions. Hope for the future, social connections, and social capital constitute the principal direct mechanisms, while cultural factors operate mainly through these social pathways. Accordingly, policies aimed at strengthening family security should simultaneously promote social optimism, social capital, interpersonal connections, and cultural cohesion.

Keywords: Family security, social security perception, social factors, cultural factors, social capital, hope for the future, social connections.

EXTENDED ABSTRACT

Security is one of the most fundamental individual and social needs and constitutes an essential prerequisite for the formation and continuation of a desirable human life. Beyond protection from objective threats, security encompasses individuals' subjective perceptions of safety, stability, and protection against potential risks; therefore, the feeling of security may influence social behavior, interpersonal relationships, participation, and quality of life even when objective threats are limited (Fallahi, 2000). Contemporary approaches to security have increasingly moved beyond traditional military and state-centered perspectives toward social, cultural, human, and everyday dimensions of security, emphasizing that security is a multidimensional phenomenon shaped by both material conditions and individuals' interpretations of their social environments (Buzan, 1999; Tajik, 2001). Within this framework, the family occupies a central position because it is the first social institution in which individuals encounter trust, attachment, emotional support, identity, values, norms, and patterns of interaction. The stability of families is consequently inseparable from broader social security, and disruption of family security may generate consequences extending beyond the household into the wider social system (Saroukhani, 1996; Saroukhani & Navidnia, 2006). Family security itself is multidimensional and includes life, financial, intellectual, and identity security. In contemporary metropolitan contexts, particularly Tehran, rapid urbanization, changing lifestyles, greater social and geographical mobility, transformation of cultural values, weakening of some traditional ties, and increasingly complex communication networks have created new conditions that may simultaneously expand opportunities and produce insecurity. Previous studies have also demonstrated the relevance of neighborhood identity, environmental conditions, social relations, and perceptions of urban safety to individuals' sense of security (Kazemi et al., 2014; Moayyedi et al., 2013). Accordingly, the present study examines family security not merely as the absence of danger, but as a socially and culturally embedded experience shaped by the interaction of family relations, social resources, cultural processes, and expectations concerning the future.

The principal objective of this study was to sociologically explain the effects of social and cultural factors on Iranian family security among residents of Tehran and to determine the extent to which these factors account for variations in perceived life, financial, intellectual, and identity security. The conceptual framework assumes that families do not exist independently of their social and cultural environments; rather, their capacity to produce stability and security depends partly on the quality of social relations, access to supportive networks, social trust, social capital, communication, and hope for the future. Social capital is particularly important because networks of trust and cooperation may provide families with emotional, informational, and instrumental resources that enhance their ability to cope with uncertainty and social pressures. Previous research has emphasized that social trust represents a significant dimension of social relations and may contribute to broader perceptions of social stability (Afshani et al., 2010). Cultural factors are likewise important because values, norms, beliefs, identity patterns, media consumption, and cultural models shape individuals' interpretations of family roles, social relationships, and acceptable forms of interaction. Changes in cultural orientations may strengthen adaptive family relations, but they may also produce conflict, identity disruption, or uncertainty when new value systems are inconsistent with existing family expectations. Furthermore, participation and naturally occurring forms of social monitoring can strengthen collective awareness and feelings of security without relying exclusively on coercive control (Modiri, 2006). Urban and environmental research similarly indicates that natural surveillance, sustained public presence, spatial organization, and neighborhood design can

influence feelings of safety (Jacobs, 1961; Newman, 1973; Schneider & Kitchen, 2013). Based on this framework, the study considered social and cultural factors as explanatory variables and family security as the dependent construct, while also examining the specific roles of hope for the future, social communication, and social capital as potentially important mechanisms through which broader social and cultural conditions influence family security.

The study employed a mixed-methods design combining quantitative and qualitative approaches in order to provide both statistical assessment and interpretive understanding of the determinants of family security. In the quantitative phase, the statistical population consisted of residents aged 18 years and older living in the 22 districts of Tehran. A sample of 402 participants was selected using a multistage stratified-cluster sampling procedure. Tehran was first divided into five geographical zones—north, south, east, west, and center—and subsequent sampling stages involved the selection of districts, streets, blocks, and individual respondents. Quantitative data were collected using a researcher-developed 88-item questionnaire measured on a five-point Likert scale. The instrument assessed family security in four dimensions—life, financial, intellectual, and identity security—and incorporated social variables such as hope for the future, social communication, social capital, social trust, and family-related interactions, while cultural factors were assessed particularly through indicators related to media and cultural conditions. Face and construct validity were considered in evaluating the quantitative instrument, and internal consistency was assessed using Cronbach's alpha. In the qualitative phase, 20 in-depth semi-structured interviews were conducted with experts, specialists, and scholars in sociology, family studies, and related social fields. Participants were selected purposively, and interviewing continued until theoretical saturation was reached. Qualitative data were transcribed, coded, classified, and examined through thematic and content analysis. Quantitative analyses included independent-samples t-tests, one-way analysis of variance, Pearson correlation coefficients, stepwise multiple regression, and path analysis. Prior to regression analysis, the relevant assumptions were assessed; the Durbin-Watson statistic was 1.820, supporting independence of residuals, while tolerance and variance inflation factor values indicated the absence of problematic multicollinearity. This combined methodological strategy was appropriate because family security is not solely an individual psychological perception but is also connected to family structures, residential environments, social relationships, and broader cultural contexts, dimensions that previous security research has likewise treated as interconnected (Kazemi et al., 2014; Saroukhani & Navidnia, 2006).

The inferential findings revealed statistically significant relationships between family security and several social and cultural variables. Pearson correlation analysis showed that hope for the future had the strongest positive association with family security ($r=.60$), followed by overall social factors ($r=.57$), social capital ($r=.44$), cultural factors ($r=.42$), and social communication ($r=.41$), with these relationships reaching statistical significance. These results indicate that respondents who reported stronger expectations regarding the future, greater access to social resources, stronger interpersonal connections, and more favorable social and cultural conditions also tended to report higher levels of family security. The stepwise multiple regression model further demonstrated that the combined predictive variables accounted for a substantial proportion of variation in family security. The multiple correlation coefficient was $R=.704$, the adjusted coefficient of determination was $.490$, and the overall regression model was statistically significant ($F=97.493$, $p<.001$), indicating that approximately 49% of the variance in family security was jointly explained by the predictors included in the final model. Hope for the future emerged

as the strongest direct predictor ($\beta=.385$, $t=8.403$, $p<.001$), followed by social communication ($\beta=.215$, $t=5.306$, $p<.001$), general social factors ($\beta=.208$, $t=4.365$, $p<.001$), and social capital ($\beta=.133$, $t=3.238$, $p<.001$). Path analysis further indicated that hope for the future, social factors, social communication, and social capital exerted meaningful total effects on family security, whereas cultural factors appeared to operate to a considerable extent through indirect pathways connected to social capital, communication, and future-oriented expectations. Significant demographic differences were also observed in several dimensions of security. Life, financial, and identity security differed significantly by gender, whereas intellectual security did not. Age differences were significant for financial, intellectual, and identity security, and all four dimensions varied significantly across occupational groups. Educational differences were particularly evident for identity security. These patterns are compatible with previous research emphasizing that feelings of security vary with social position, environmental conditions, neighborhood identity, and exposure to crime-related or contextual vulnerabilities (Alikhah & Najibi Rabiei, 2007; Foster et al., 2014; Kazemi et al., 2014).

Taken together, the findings indicate that family security in Tehran is best understood as the outcome of interconnected social, relational, and cultural processes rather than as a condition determined exclusively by physical protection or economic circumstances. The particularly strong role of hope for the future suggests that security is fundamentally prospective: individuals evaluate not only their present circumstances but also the predictability, stability, and perceived manageability of their future lives. When families perceive the future as uncertain, unstable, or uncontrollable, their sense of security may weaken even when immediate threats are limited, which is consistent with conceptual approaches that distinguish subjective security from purely objective measures of danger (Buzan, 1999; Fallahi, 2000). The significant contribution of social communication and social capital also demonstrates that family security is embedded in networks of relationships. Supportive communication, trust, cooperation, and access to reliable social ties can reduce feelings of vulnerability and provide families with resources for managing economic, emotional, and social pressures. This interpretation is consistent with research emphasizing the importance of social trust and neighborhood-level social relations in the production of security (Afshani et al., 2010; Moayyedi et al., 2013). Cultural factors showed a significant association with family security but appeared to exert much of their influence through mediated mechanisms. This suggests that cultural values, identity patterns, media exposure, and changing norms may affect security by reshaping trust, communication, social capital, and expectations regarding the future rather than acting solely as isolated direct determinants. The qualitative findings reinforce this interpretation: experts viewed social problems as particularly influential in the immediate context, while cultural transformations, weakening of identity reproduction, and erosion of family-based social capital were regarded as more persistent medium- and long-term threats. The importance of the wider environment is also compatible with theories of defensible space and natural surveillance, which emphasize the relationship between social presence, spatial organization, collective monitoring, and perceived safety (Jacobs, 1961; Newman, 1973; Paul et al., 2013). Thus, family security should be approached as a multidimensional social outcome produced through interaction among individual expectations, family relationships, social networks, cultural continuity, and the characteristics of the broader urban environment.

The study concludes that family security among Tehran residents is shaped by the simultaneous and interdependent influence of social and cultural conditions, with hope for the future, social communication, and social capital functioning as especially important explanatory mechanisms. The

results demonstrate that almost half of the variance in family security can be explained by the principal social predictors included in the regression model, highlighting the substantive importance of relational and psychosocial resources in addition to material conditions. Family security should therefore not be treated merely as protection from direct physical, economic, or external threats; it also involves confidence in the future, stable interpersonal relationships, reliable support networks, continuity of identity, and a cultural environment capable of sustaining trust and cohesion. Social factors appear to exert more immediate and direct effects, whereas cultural factors may become particularly influential over longer periods through their capacity to strengthen or weaken social capital, identity reproduction, communication patterns, and collective expectations. The observed demographic differences further indicate that experiences of family security are not homogeneous and may vary across gender, age, occupational, educational, and socioeconomic groups. Accordingly, policies intended to enhance family security should adopt an integrated approach that simultaneously strengthens social capital, interpersonal and community communication, realistic hope regarding future conditions, cultural cohesion, family identity, and access to supportive social networks. Such an approach would allow family security to be addressed not as an isolated household issue but as a broader indicator of social stability, institutional resilience, and the quality of urban social life.

بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر امنیت خانواده ایرانی (مورد مطالعه: شهر تهران)

امیر جعفری^۱، هوشنگ ظهیری^{۱*}، حبیب‌الله کریمیان^۱

۱. گروه علوم اجتماعی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: Hoshzahiri@iau.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

جعفری، امیر، هوشنگ، و کریمیان، حبیب‌الله. (۱۴۰۵). بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر امنیت خانواده ایرانی (مورد مطالعه: شهر تهران). *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۵(۴)، ۲۹-۱.

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

پژوهش حاضر با هدف تبیین جامعه‌شناختی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم عوامل اجتماعی و فرهنگی بر امنیت خانواده ایرانی در شهر تهران انجام شد. این پژوهش با رویکرد آمیخته کیفی-کمی انجام شد. در بخش کمی، ۴۰۲ نفر از شهروندان ۱۸ سال و بالاتر شهر تهران با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای-خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند و داده‌ها با پرسشنامه ۸۸ گویه‌ای مبتنی بر طیف لیکرت گردآوری شد. در بخش کیفی، ۲۰ مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته با صاحب‌نظران و متخصصان حوزه خانواده و علوم اجتماعی تا رسیدن به اشباع نظری انجام گرفت. روایی ابزار از طریق روایی صوری و سازه و پایایی آن با آلفای کرونباخ بررسی شد. داده‌های کمی با آزمون t مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه، همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه گام‌به‌گام و تحلیل مسیر و داده‌های کیفی با تحلیل محتوای تماتیک تحلیل شدند. عوامل اجتماعی ($R^2=0.57$)، امید به آینده ($R^2=0.60$)، سرمایه اجتماعی ($R^2=0.44$)، عوامل فرهنگی ($R^2=0.42$) و ارتباط اجتماعی ($R^2=0.41$) با امنیت خانواده رابطه مثبت و معنادار داشتند. ($p<0.01$) مدل رگرسیون چندگانه معنادار بود ($R=0.704$)، $Adjusted R^2=0.490$ ، $F=97.493$ ، $p<0.01$ و ۴۹ درصد واریانس امنیت خانواده را تبیین کرد. امید به آینده ($\beta=0.385$)، ارتباط اجتماعی ($\beta=0.215$)، عوامل اجتماعی ($\beta=0.208$) و سرمایه اجتماعی ($\beta=0.13$) پیش‌بین‌های مستقیم معنادار امنیت خانواده بودند. تحلیل مسیر نشان داد اثر کل امید به آینده (0.53)، عوامل اجتماعی (0.44)، ارتباط اجتماعی (0.33) و سرمایه اجتماعی (0.27) قابل توجه بود؛ عوامل فرهنگی نیز عمدتاً از مسیرهای غیرمستقیم، با اثر کل 0.23 ، بر امنیت خانواده اثر گذاشتند. همچنین تفاوت‌های معناداری در برخی ابعاد امنیت خانواده برحسب جنسیت، سن، وضعیت شغلی، تحصیلات و درآمد مشاهده شد. امنیت خانواده در تهران حاصل تعامل هم‌زمان منابع اجتماعی و زمینه‌های فرهنگی است؛ با این حال، امید به آینده، کیفیت ارتباطات اجتماعی و سرمایه اجتماعی مهم‌ترین سازوکارهای مستقیم تبیین‌کننده آن هستند و عوامل فرهنگی عمدتاً از طریق تقویت یا تضعیف همین سازوکارهای اجتماعی عمل می‌کنند؛ بنابراین، سیاست‌های ارتقای امنیت خانواده باید به صورت هم‌زمان بر تقویت امید اجتماعی، سرمایه اجتماعی، پیوندهای ارتباطی و انسجام فرهنگی متمرکز شوند.

کلیدواژگان: امنیت خانواده، احساس امنیت اجتماعی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، سرمایه اجتماعی، امید به آینده، ارتباط اجتماعی.

مقدمه

امنیت یکی از بنیادی‌ترین نیازهای فردی و اجتماعی و از پیش‌شرط‌های اساسی شکل‌گیری و تداوم زندگی مطلوب انسانی است. برخورداری از امنیت، علاوه بر تأمین آرامش و آسودگی خاطر افراد، زمینه لازم برای مشارکت اجتماعی، شکوفایی استعدادها، توسعه ظرفیت‌های انسانی و تحقق اهداف فردی و جمعی را فراهم می‌سازد. از این منظر، امنیت صرفاً به معنای فقدان تهدید یا خطر عینی نیست، بلکه ادراک و احساس افراد از میزان برخورداری از امنیت نیز بخش مهمی از این مفهوم را تشکیل می‌دهد. به بیان دیگر، امنیت دارای دو بعد عینی و ذهنی است؛ در بعد عینی، امنیت به فراهم بودن شرایط و موقعیت‌های ایمن برای افراد اشاره دارد و در بعد ذهنی، به احساس و ادراک آنان از ایمنی و مصونیت در برابر تهدیدها مربوط می‌شود. اهمیت بعد ذهنی امنیت تا آنجاست که حتی در شرایط فقدان تهدید عینی، احساس ناامنی می‌تواند رفتار، روابط اجتماعی و کیفیت زندگی افراد را تحت تأثیر قرار دهد (Fallahi, 2000). از این رو، امنیت و احساس امنیت را می‌توان از مهم‌ترین ارزش‌ها و منابع مورد نیاز برای شکل‌گیری جامعه‌ای پایدار دانست؛ به گونه‌ای که مولر (Buzan, 1999) امنیت را یکی از اساسی‌ترین نیازهای هر جامعه تلقی می‌کند.

در میان نهادهای اجتماعی، خانواده جایگاهی ویژه در تولید، انتقال و بازتولید امنیت دارد. خانواده نخستین محیطی است که فرد در آن تجربه زیستن با دیگران، اعتماد، تعلق، حمایت عاطفی و مواجهه با هنجارها و ارزش‌های اجتماعی را می‌آموزد. این نهاد، علی‌رغم تحولات گسترده اجتماعی و تغییرات ساختاری جوامع، همچنان از مهم‌ترین بسترهای تأمین نیازهای روحی، عاطفی و اجتماعی انسان به شمار می‌رود (Saroukhani, 1996). امنیت خانواده نیز مفهومی چندبعدی است و می‌تواند ابعادی همچون امنیت جانی، مالی، فکری، هویتی، عاطفی و اخلاقی را دربرگیرد (Saroukhani & Navidnia, 2006). بنابراین، خانواده زمانی می‌تواند کارکردهای اساسی خود را به‌درستی ایفا کند که اعضای آن از سطح قابل قبولی از امنیت و آرامش برخوردار باشند. از همین منظر، ساروخانی (Saroukhani, 1996) بر این نکته تأکید دارد که هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند مدعی برخورداری از امنیت باشد، در حالی که خانواده در آن از امنیت کافی برخوردار نیست؛ زیرا اختلال در امنیت خانواده می‌تواند پیامدهای خود را به عرصه عمومی و سایر نهادهای اجتماعی نیز منتقل کند.

امنیت خانواده در جامعه معاصر، بیش از گذشته تحت تأثیر تحولات اجتماعی و فرهنگی قرار گرفته است. گسترش شهرنشینی، تغییر الگوهای زندگی، افزایش تحرک اجتماعی و جغرافیایی، دگرگونی ساختار روابط اجتماعی و کاهش برخی اشکال پیوندهای سنتی، شرایط جدیدی را در برابر خانواده‌ها قرار داده است. ساروخانی و نویدنیا (Saroukhani & Navidnia, 2006) بر این باورند که دگرگونی‌های اجتماعی و گسترش شهرنشینی می‌تواند زمینه بروز آسیب‌هایی همچون طلاق، تعارض‌ها و اختلافات زناشویی، خشونت، سرقت و کودک‌آزاری را فراهم سازد. همچنین، تراکم جمعیتی و کاهش برخی پیوندهای عاطفی و اجتماعی در محیط‌های شهری می‌تواند به احساس تنهایی، کاهش حمایت اجتماعی و تضعیف سرمایه عاطفی افراد منجر شود و در نتیجه، ظرفیت خانواده را برای ایفای نقش حمایتی و عاطفی خود کاهش دهد.

از این منظر، یکی از مهم‌ترین مسیرهای تبیین امنیت خانواده، توجه به عوامل اجتماعی است. خانواده در خلأ اجتماعی شکل نمی‌گیرد، بلکه کیفیت روابط اعضای آن با یکدیگر و با محیط اجتماعی پیرامون، میزان اعتماد، برخورداری از حمایت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، کیفیت ارتباطات و همچنین امید افراد نسبت به آینده، می‌تواند در شکل‌گیری احساس امنیت نقش داشته باشد. سرمایه اجتماعی، از طریق ایجاد اعتماد، تقویت شبکه‌های ارتباطی و فراهم کردن منابع حمایتی، ظرفیت افراد و خانواده‌ها را برای مواجهه با مسائل و فشارهای اجتماعی افزایش می‌دهد. همچنین، ارتباطات اجتماعی مطلوب می‌تواند احساس تعلق، حمایت و مشارکت را تقویت کرده و از انزوای اجتماعی اعضای

خانواده جلوگیری کند. در چنین شرایطی، خانواده نه تنها یک واحد خصوصی، بلکه بخشی از شبکه گسترده روابط اجتماعی است و میزان برخورداری آن از منابع و پیوندهای اجتماعی می تواند بر تجربه امنیت اعضای آن اثرگذار باشد.

در کنار عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی نیز از اهمیت ویژه ای در شکل گیری و تداوم امنیت خانواده برخوردارند. ارزش ها، هنجارها، باورها، الگوهای رفتاری و شیوه های انتقال فرهنگی، چارچوبی را ایجاد می کنند که روابط میان اعضای خانواده و نحوه مواجهه آنان با مسائل اجتماعی را شکل می دهد. تحولات فرهنگی، تغییر در الگوهای ارزشی، دگرگونی هویت و تغییر شیوه های ارتباطی می توانند هم فرصتهایی برای بازسازی روابط خانوادگی ایجاد کنند و هم در صورت عدم انطباق با نیازهای جدید، زمینه بروز تعارض و احساس ناامنی را فراهم سازند. از سوی دیگر، گسترش رسانه ها و تغییر الگوهای مصرف رسانه ای، خانواده را بیش از گذشته در معرض مجموعه متنوعی از ارزش ها، سبک های زندگی و الگوهای فرهنگی قرار داده است. از این رو، مطالعه امنیت خانواده بدون توجه به زمینه فرهنگی و فرآیندهای تغییر فرهنگی نمی تواند تصویری کامل از عوامل مؤثر بر آن ارائه دهد. در شرایط جدید، امنیت خانواده را نمی توان صرفاً نتیجه کنترل تهدیدهای بیرونی یا اعمال اقتدار دانست؛ بلکه این امنیت تا حد زیادی از کیفیت روابط، اعتماد متقابل، مشارکت اعضای خانواده، پایداری به ارزش ها و هنجارهای جمعی و برخورداری از سرمایه های اجتماعی و عاطفی تأثیر می پذیرد. مشارکت فعال اعضای خانواده در امور خانوادگی می تواند ضمن تقویت روابط درون خانوادگی، امکان نظارت طبیعی و غیرتحمیلی بر فضای خانواده را افزایش داده و احساس امنیت را ارتقا دهد (Modiri, 2006). بنابراین، هر اندازه روابط اجتماعی درون و پیرامون خانواده از انسجام، اعتماد و حمایت بیشتری برخوردار باشد و زمینه فرهنگی خانواده بتواند احساس تعلق، هویت و همبستگی را تقویت کند، ظرفیت خانواده برای مواجهه با تغییرات و تهدیدهای اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت.

اهمیت بررسی این موضوع در کلان شهری مانند تهران دوچندان است. تهران به عنوان یکی از مهم ترین مراکز سیاسی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کشور، از تنوع اجتماعی و فرهنگی، تراکم جمعیتی و پیچیدگی روابط اجتماعی برخوردار است. تفاوت در سبک های زندگی، گستردگی شبکه های ارتباطی، تغییر الگوهای تعامل اجتماعی و مواجهه هم زمان خانواده ها با تحولات فرهنگی، شرایطی را ایجاد کرده است که می تواند تجربه امنیت خانوادگی را تحت تأثیر قرار دهد. در چنین محیطی، خانواده ها از یک سو از فرصت های ناشی از گسترش ارتباطات، دسترسی به منابع فرهنگی و افزایش مشارکت اجتماعی برخوردارند و از سوی دیگر، با چالش هایی همچون کاهش برخی پیوندهای سنتی، تغییر ارزش ها، گسترش فردگرایی و پیچیده تر شدن روابط اجتماعی مواجه اند.

با وجود اهمیت عوامل اجتماعی و فرهنگی در تبیین امنیت خانواده، بخش قابل توجهی از مطالعات موجود بر ابعاد خاصی از امنیت، مانند امنیت شهری، ترس از جرم یا یک عامل اجتماعی و فرهنگی مشخص تمرکز داشته اند و کمتر به بررسی هم زمان و یکپارچه عوامل اجتماعی و فرهنگی در سطح خانواده پرداخته اند. از این رو، بررسی رابطه این دو دسته عامل با امنیت خانواده می تواند به درک بهتر سازوکارهای اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت در محیط خانواده کمک کند. این مسئله به ویژه در بستر اجتماعی و فرهنگی شهر تهران اهمیت بیشتری پیدا می کند؛ زیرا ویژگی های خاص این کلان شهر، از جمله تنوع اجتماعی، تغییرات سبک زندگی و تحولات روابط و ارزش های خانوادگی، می تواند نحوه تجربه و ادراک امنیت را تحت تأثیر قرار دهد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر دو دسته عوامل اجتماعی و فرهنگی، به بررسی تأثیر این عوامل بر امنیت خانواده ایرانی در شهر تهران می پردازد. در این پژوهش، امنیت خانواده در چهار بعد امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی مورد توجه قرار گرفته و تلاش می شود مشخص شود عوامل اجتماعی و فرهنگی تا چه اندازه می توانند تغییرات و تفاوت های موجود در ادراک امنیت خانواده را تبیین کنند. تمرکز بر این دو دسته عامل، امکان تحلیل عمیق تر نقش سرمایه اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، امید به آینده و مؤلفه های فرهنگی در شکل گیری امنیت

خانواده را فراهم می‌سازد و می‌تواند مبنایی برای شناخت دقیق‌تر سازوکارهای تقویت امنیت و انسجام خانواده در جامعه شهری معاصر ایران باشد.

پیشینه پژوهش

تعریف امنیت

امنیت از واژه «امن» در زبان عربی به معنای خوف نداشتن، در امان بودن، راحتی و آسودگی است. در فرهنگ معین نیز امنیت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی تعریف شده است (Buzan, 1999). با وجود این، امنیت در ادبیات علوم اجتماعی مفهومی چندوجهی و پیچیده است و ارائه تعریفی واحد و جامع از آن با دشواری‌هایی همراه است. نویسندگان و پژوهشگران برجسته حوزه مطالعات امنیت، تعاریف و برداشت‌های متفاوتی از این مفهوم ارائه کرده‌اند که خود نشان‌دهنده گستردگی و چندبعدی بودن آن است. هیو مک‌دونالد تلاش کرد با استفاده از طبقه‌بندی‌های مختلف، ابهام موجود در مفهوم امنیت را کاهش دهد؛ با این حال، در نهایت امنیت را مفهومی «نارسا» توصیف کرد (Buzan, 1999). مقوله امنیت، همانند برخی دیگر از مفاهیم اساسی علوم اجتماعی، به دلیل ماهیت انتزاعی و ذهنی خود و همچنین کاربرد در حوزه‌ها و رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی، با ابهامات مفهومی متعددی مواجه است. باری بوزان، از صاحب‌نظران برجسته مطالعات امنیت، بر این باور است که هرگونه تلاش برای درک مفهوم امنیت بدون توجه به تناقض‌ها و ابهامات موجود در آن، ساده‌اندیشانه خواهد بود (Tajik, 2001). پاتریک مورگان نیز امنیت را نوعی شرایط می‌داند که همانند مفاهیمی چون سلامت و منزلت، به‌آسانی قابل تعریف و تحلیل نیست. بوزان همچنین معتقد است که مفهوم امنیت هنوز به اندازه کافی در حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی توسعه نیافته است تا بتوان مصداقی واحد و مشخص برای آن در نظر گرفت (Buzan, 1999). یکی از دلایل اصلی دشواری در تعریف امنیت، ماهیت انتزاعی و ذهنی آن است. میزان امنیت در یک جامعه تنها به وجود یا نبود تهدیدهای عینی وابسته نیست، بلکه ارزیابی و قضاوت افراد درباره تهدیدها و میزان آسیب‌پذیری خود نیز در شکل‌گیری احساس امنیت نقش دارد. این ارزیابی می‌تواند تحت تأثیر تجربه‌های پیشین، شرایط اجتماعی، محیط زندگی و برداشت افراد از آینده قرار گیرد. از این رو، احساس امنیت را نمی‌توان صرفاً بر اساس شاخص‌های عینی سنجید؛ زیرا ادراک افراد از امنیت ممکن است با میزان واقعی تهدیدها تفاوت داشته باشد (Fallahi, 2000). به بیان دیگر، امنیت در کنار جنبه عینی، دارای جنبه‌ای ذهنی و ادراکی است و احساس امنیت افراد تا حد زیادی به نحوه تفسیر آنان از شرایط زندگی و تهدیدهای پیرامونی وابسته است (Fallahi, 2000). مفهوم امنیت در طول زمان از چارچوب‌های سنتی و عمدتاً نظامی فاصله گرفته و به حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی و انسانی نیز گسترش یافته است. در گذشته، بخش قابل‌توجهی از مطالعات امنیت در حوزه مطالعات استراتژیک و موضوعاتی همچون امنیت نظامی، سیاست داخلی و خارجی و منافع قدرت‌های سیاسی متمرکز بود (Tajik, 2001). در رویکردهای جدیدتر، توجه بیشتری به ابعاد اجتماعی و فرهنگی امنیت، هویت، روابط اجتماعی و کیفیت زندگی افراد معطوف شده است. این تحول مفهومی زمینه را برای مطالعه امنیت در سطوح خردتر، از جمله خانواده، فراهم ساخته است. بر این اساس، امنیت را می‌توان وضعیتی دانست که فرد یا گروه در آن، ضمن برخورداری از مصونیت نسبی در برابر تهدیدها، احساس آرامش، ثبات، اطمینان و امکان تداوم زندگی اجتماعی خود را داشته باشد. در چنین برداشتی، امنیت تنها به نبود تهدیدهای عینی محدود نمی‌شود، بلکه ادراک افراد از روابط اجتماعی، محیط فرهنگی و چشم‌انداز آینده نیز در شکل‌گیری آن مؤثر است.

امنیت خانواده

خانواده نخستین و مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که فرد در آن با مفاهیمی همچون حمایت، اعتماد، تعلق، هویت و روابط اجتماعی آشنا می‌شود. از این رو، امنیت خانواده را می‌توان یکی از زمینه‌های اساسی شکل‌گیری امنیت فردی و اجتماعی دانست. هنگامی که اعضای

خانواده در روابط خود احساس آرامش، حمایت و ثبات داشته باشند، ظرفیت بیشتری برای مواجهه با فشارها و تهدیدهای محیط اجتماعی خواهند داشت. امنیت خانواده مفهومی چندبعدی است و نمی‌توان آن را تنها به نبود خشونت یا تهدید جانی محدود کرد. امنیت خانواده می‌تواند ابعاد مختلفی از زندگی اعضای خانواده را دربرگیرد؛ از جمله امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی. امنیت جانی به احساس مصونیت در برابر آسیب‌های جسمانی و خشونت، امنیت مالی به احساس ثبات و اطمینان نسبت به شرایط اقتصادی، امنیت فکری به آرامش و ثبات در حوزه اندیشه و باورها و امنیت هویتی به احساس تعلق، استمرار هویت و برخورداری از ثبات معنایی اشاره دارد. در پژوهش حاضر نیز امنیت خانواده به‌عنوان متغیر وابسته در چهار بعد امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری و امنیت هویتی مورد بررسی قرار گرفته است. این رویکرد نشان می‌دهد که امنیت خانواده پدیده‌ای چندبعدی است که ابعاد مختلف زندگی خانوادگی را دربر می‌گیرد. از این منظر، امنیت خانواده نه صرفاً پیامد شرایط درون خانواده، بلکه محصول تعامل خانواده با محیط اجتماعی و فرهنگی پیرامون خود است. کیفیت روابط اجتماعی، میزان سرمایه اجتماعی، اعتماد، ارتباط با دیگران و امید به آینده، از یک سو، و ارزش‌ها، هنجارها، الگوهای فرهنگی و رسانه‌ها، از سوی دیگر، می‌توانند برداشت اعضای خانواده از امنیت و میزان احساس ثبات آنان را تحت تأثیر قرار دهند.

عوامل اجتماعی مؤثر بر امنیت خانواده

عوامل اجتماعی مجموعه‌ای از شرایط، روابط و منابعی هستند که در بستر تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرند و می‌توانند بر رفتار، نگرش و احساس افراد اثر بگذارند. خانواده نیز به‌عنوان یک نهاد اجتماعی، هم از روابط درونی و هم از روابط خود با محیط اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. از این رو، کیفیت ارتباطات اجتماعی، اعتماد، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی و امید به آینده می‌توانند در شکل‌گیری احساس امنیت خانواده نقش داشته باشند. یکی از مهم‌ترین مفاهیم در این زمینه سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی به مجموعه منابعی اشاره دارد که از طریق روابط اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی، اعتماد و همکاری میان افراد ایجاد می‌شود. برخورداری خانواده از سرمایه اجتماعی مناسب می‌تواند ظرفیت آن را برای دریافت حمایت، حل مسائل و مواجهه با مشکلات افزایش دهد. در مقابل، ضعف روابط اجتماعی و کاهش اعتماد می‌تواند زمینه انزوا، احساس آسیب‌پذیری و ناامنی را فراهم کند. ارتباط اجتماعی نیز از مؤلفه‌های مهم عوامل اجتماعی است. ارتباط با خانواده، دوستان، همسایگان و سایر شبکه‌های اجتماعی می‌تواند زمینه دریافت حمایت عاطفی و اجتماعی را فراهم کند. در شرایطی که افراد احساس کنند در شبکه‌ای از روابط قرار دارند و در زمان مواجهه با مشکلات از حمایت دیگران برخوردار خواهند بود، احساس امنیت آنان نیز تقویت می‌شود. از دیگر مؤلفه‌های مهم اجتماعی، امید به آینده است. نحوه ارزیابی افراد از آینده و میزان اطمینان آنان نسبت به امکان بهبود شرایط زندگی می‌تواند بر احساس امنیت تأثیرگذار باشد. فردی که آینده خود و خانواده را قابل پیش‌بینی‌تر و امیدوارکننده‌تر ارزیابی می‌کند، احتمالاً توان بیشتری برای مواجهه با مشکلات و فشارهای اجتماعی خواهد داشت. در مقابل، احساس ابهام و بی‌ثباتی نسبت به آینده می‌تواند احساس ناامنی را تشدید کند.

عوامل فرهنگی مؤثر بر امنیت خانواده

فرهنگ مجموعه‌ای از ارزش‌ها، باورها، هنجارها، الگوهای رفتاری و نظام‌های معنایی است که رفتار افراد و روابط اجتماعی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. خانواده یکی از مهم‌ترین نهادهای انتقال و بازتولید فرهنگ است؛ بنابراین، تغییرات فرهنگی جامعه می‌تواند ساختار روابط خانوادگی، نگرش اعضای خانواده و در نهایت احساس امنیت آنان را تحت تأثیر قرار دهد. عوامل فرهنگی از طریق شکل‌دهی به ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری می‌توانند بر کیفیت روابط خانوادگی و اجتماعی اثرگذار باشند. تغییر در ارزش‌های خانوادگی، تحول در الگوهای ارتباطی، تغییر نگرش نسبت به نقش‌های خانوادگی و دگرگونی شیوه‌های شکل‌گیری هویت می‌تواند پیامدهایی برای انسجام و امنیت خانواده داشته باشد. در جامعه معاصر، رسانه‌ها یکی از مهم‌ترین مجاری انتقال و بازتولید

الگوهای فرهنگی محسوب می‌شوند. رسانه‌ها از طریق ارائه سبک‌های زندگی، ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای ارتباطی می‌توانند برداشت افراد از خانواده، روابط اجتماعی، هویت و آینده را تحت تأثیر قرار دهند. به همین دلیل، در مدل اولیه پژوهش حاضر، رسانه به‌عنوان یکی از نمودهای عامل فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است. عوامل فرهنگی همچنین می‌توانند از طریق تأثیرگذاری بر سرمایه اجتماعی و روابط اجتماعی، به شکل غیرمستقیم بر امنیت خانواده اثر بگذارند. هنگامی که ارزش‌های فرهنگی بر اعتماد، همکاری، مسئولیت‌پذیری، احترام متقابل و تعلق خانوادگی تأکید داشته باشند، می‌توانند به تقویت روابط و انسجام اجتماعی کمک کنند. در مقابل، تغییرات فرهنگی و تضعیف برخی الگوهای هویتی و ارتباطی ممکن است زمینه کاهش انسجام و افزایش احساس ناامنی را فراهم کند.

پیشینه پژوهش داخلی

مرور مطالعات داخلی نشان می‌دهد که امنیت و احساس امنیت پدیده‌هایی چندبعدی هستند و متغیرهای اجتماعی و فرهنگی در شکل‌گیری آن‌ها نقش قابل توجهی دارند. باقری (Kazemi et al., 2014) در مطالعه تطبیقی احساس امنیت ساکنان مناطق شهری و روستایی شهرستان ساری نشان داد که میان ساکنان این دو محیط از نظر امنیت مالی، جمعیتی، جانی و فکری تفاوت معناداری وجود دارد و بر نقش ادراک و ویژگی‌های فردی و اجتماعی در شکل‌گیری احساس امنیت تأکید کرد. ریگی و یآوری (Kazemi et al., 2014) نیز در شهر ایرانشهر نشان دادند که احساس امنیت و اعتماد شهروندان در سطح پایینی قرار دارد و عواملی همچون جرائم، بیکاری و مهاجرت در کاهش احساس امنیت نقش دارند. مختاری و همکاران (Afshani et al., 2010) در شهر یاسوج، بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی، اعتماد اجتماعی، دین‌داری، نگرش به عملکرد پلیس و احساس امنیت رابطه معناداری مشاهده کردند. افشانی و همکاران (Afshani et al., 2010) نیز در شهر یزد نشان دادند که استفاده از رسانه‌های جمعی، رضایت از زندگی، دین‌داری، بهداشت روانی - اجتماعی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معنادار دارند. این یافته‌ها اهمیت هم‌زمان عوامل اجتماعی و فرهنگی را در شکل‌گیری احساس امنیت نشان می‌دهد. صنعت‌خواه (Alikhah & Najibi Rabiei, 2007) در شهر کرمان نیز نقش کنترل اجتماعی و هویت اجتماعی را در احساس امنیت زنان معنادار یافت. چاخارلو (Saroukhani & Navidnia, 2006) بر ارتباط میان تقویت بنیان خانواده، تربیت فرزندان، پایبندی دینی و ارتقای امنیت و سلامت روانی - اجتماعی تأکید کرد. دره‌گرگی (Saroukhani & Navidnia, 2006) نیز رعایت ارزش‌ها و ضوابط دینی را از عوامل مؤثر بر استحکام و امنیت خانواده دانست. مجموعه این مطالعات بیانگر آن است که امنیت خانواده و احساس امنیت اجتماعی با کیفیت روابط اجتماعی، هویت، ارزش‌های فرهنگی و سرمایه اجتماعی ارتباط دارد. در زمینه امنیت خانواده، افراسیابی و همکاران (Afshani et al., 2010) در شهر شیراز دریافتند که دین‌داری، رضایت از زندگی، امکانات زندگی، انحرافات اجتماعی، روابط اجتماعی، تحصیلات والدین و درآمد خانواده با احساس امنیت در فضای خانواده رابطه معنادار دارند و رضایت از زندگی و انحرافات اجتماعی از مهم‌ترین متغیرهای تبیین‌کننده آن بوده‌اند. ساروخانی و نویدنیا (Saroukhani & Navidnia, 2006) نیز در تهران نشان دادند که محل سکونت بر امنیت اجتماعی خانواده تأثیر معنادار دارد و ابعاد مختلف امنیت خانواده با امنیت اجتماعی ارتباط دارند. همچنین، مطالعات انجام‌شده درباره خانواده و روابط اجتماعی نشان می‌دهد که کیفیت ساختار و روابط خانوادگی می‌تواند تجربه امنیت اعضای خانواده را تحت تأثیر قرار دهد. پورکسمائی و همکاران (Saroukhani & Navidnia, 2006) در مطالعه ساختار خانواده نشان دادند که احساس امنیت در خانواده سنتی در مقایسه با خانواده دموکراتیک جدید بیشتر است و زنان، به‌ویژه در خانواده‌های مدرن، احساس امنیت کمتری نسبت به مردان دارند. این یافته بر اهمیت ساختار روابط و الگوهای تعامل اجتماعی در تجربه امنیت خانوادگی تأکید دارد.

پیشینه پژوهش خارجی

مطالعات خارجی نیز بر نقش روابط اجتماعی، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی و شرایط فرهنگی در شکل‌گیری احساس امنیت تأکید دارند. گانت و بنیامین (Foster et al., 2014) در بررسی ناامنی شغلی نشان دادند که جنسیت و الگوهای سنتی نقش‌های اجتماعی می‌تواند تجربه ناامنی را تحت تأثیر قرار دهد. بونتی و همکاران (Foster et al., 2014) نیز نشان دادند که زنان و دختران در مناطقی که میزان جرم در آن‌ها بیشتر است، ترس و احساس ناامنی بیشتری دارند. از منظر سرمایه اجتماعی و روابط همسایگی، لیندستروم و همکاران (Foster et al., 2014) نشان دادند که سرمایه اجتماعی و عوامل اجتماعی محله می‌توانند بخشی از تفاوت‌های موجود در احساس ناامنی را تبیین کنند. اسکوگان (Schneider & Kitchen, 2013) نیز نشان داد که ارتباط با همسایگان، تبادل اطلاعات درباره جرائم و آگاهی از وضعیت محله می‌تواند بر میزان ترس و ارزیابی افراد از خطر قربانی‌شدن اثرگذار باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که احساس امنیت صرفاً تابع تهدیدهای عینی نیست، بلکه در بستر روابط اجتماعی، اعتماد و شبکه‌های ارتباطی شکل می‌گیرد. در حوزه نظری نیز اینس (Schneider & Kitchen, 2013) با تمرکز بر مفهوم «بی‌نظمی» نشان داد که برخی نشانه‌های اجتماعی و محیطی می‌توانند از سوی شهروندان به‌عنوان نشانه تهدید و ناامنی تفسیر شوند. نیومن (Newman, 1973) نیز با تأکید بر قابلیت نظارت در طراحی محیط شهری، اهمیت نظارت طبیعی ساکنان بر محیط را مطرح کرد. جیکوبز (Jacobs, 1961) نیز حضور و نظارت طبیعی شهروندان در فضاهای عمومی، تنوع فعالیت‌ها و حضور مستمر مردم را از عوامل مؤثر در افزایش امنیت و کاهش ترس از جرم دانست.

در سطح فردی و اجتماعی، کاراکوس و همکاران (Foster et al., 2014) در ترکیه دریافتند که احساس امنیت با سن، تحصیلات، مالکیت مسکن، رضایت از همسایگان و اجرای قانون ارتباط دارد و تجربه قربانی‌شدن از جرم و برخی ویژگی‌های اجتماعی می‌تواند احساس امنیت را کاهش دهد. ویور (Foster et al., 2014) نیز بر اهمیت حمایت اجتماعی و شرایط محیطی در شکل‌گیری احساس امنیت، به‌ویژه در میان زنان، تأکید کرد. لیندستروم (Foster et al., 2014) نیز نشان داد که برداشت افراد از امنیت تحت تأثیر محیط پیرامونی، شرایط اجتماعی و اقتصادی و تجربه‌های پیشین ناامنی قرار می‌گیرد و نگرانی ذهنی ممکن است حتی از میزان ناامنی عینی فراتر رود. در مجموع، مطالعات خارجی نشان می‌دهد که امنیت و احساس امنیت حاصل تعامل مجموعه‌ای از عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی است. در میان این عوامل، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی، روابط همسایگی، اعتماد، هنجارهای فرهنگی و کیفیت روابط اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارند. این یافته‌ها با رویکرد پژوهش حاضر همسو است که امنیت خانواده را پدیده‌ای چندبعدی و متأثر از شرایط اجتماعی و فرهنگی در نظر می‌گیرد.

مطالعات مرتبط با شهر تهران

در مطالعات انجام‌شده در شهر تهران نیز نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی در احساس امنیت مورد توجه قرار گرفته است. جهانگیری (Moayyedi et al., 2013) نشان داد که موقعیت منزلتی عینی و ذهنی محله، همگونی اجتماعی، ثبات سکونت، احساس تعلق، سبک زندگی، نوع مسکن و مدت سکونت با احساس امنیت روانی و اجتماعی ساکنان تهران ارتباط دارند. علیخواه و نجیبی (Alikhah & Najibi Rabiei, 2007) نیز نشان دادند که بخش قابل‌توجهی از زنان مورد مطالعه در فضاهای عمومی تهران احساس امنیت نداشته‌اند و این احساس ناامنی با برخی ویژگی‌های اجتماعی و محیطی ارتباط داشته است. کاظمی و همکاران (Kazemi et al., 2014) در جنت‌آباد شمالی تهران، هویت محله را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افزایش احساس امنیت معرفی کردند. مؤیدی و همکاران (Moayyedi et al., 2013) نیز در محله اوین نشان دادند که حتی در شرایطی که امنیت عینی وجود دارد، احساس امنیت ساکنان می‌تواند در سطح پایین‌تری قرار داشته باشد. یاران و همکاران (Moayyedi et al., 2013) نیز بر اهمیت مؤلفه‌های محیطی در احساس امنیت زنان در فضاهای شهری تهران تأکید کردند. از سوی دیگر،

صالحی‌امیری و افشارنادری (Kazemi et al., 2014) در مطالعه امنیت اجتماعی و فرهنگی تهران، سرمایه فرهنگی را از عوامل مهم اثرگذار بر امنیت دانستند. این یافته اهمیت عوامل فرهنگی و منابع فرهنگی را در شکل‌گیری احساس امنیت نشان می‌دهد و ضرورت توجه به ابعاد فرهنگی امنیت را در کنار ابعاد اجتماعی آن آشکار می‌سازد.

مرور مبانی نظری و مطالعات داخلی و خارجی نشان می‌دهد که امنیت پدیده‌ای صرفاً عینی نیست، بلکه ادراک و احساس افراد از شرایط اجتماعی و فرهنگی پیرامون نیز در شکل‌گیری آن نقش دارد. خانواده نیز به‌عنوان نخستین بستر تجربه حمایت، تعلق، اعتماد و هویت، یکی از مهم‌ترین عرصه‌های شکل‌گیری و بازتولید امنیت محسوب می‌شود. مطالعات پیشین نشان داده‌اند که متغیرهایی همچون سرمایه اجتماعی، اعتماد، روابط اجتماعی، حمایت اجتماعی، احساس تعلق، هویت اجتماعی و امید به آینده با احساس امنیت ارتباط دارند. از سوی دیگر، ارزش‌ها، هنجارها، هویت فرهنگی، رسانه‌ها و تغییرات فرهنگی نیز می‌توانند از طریق تأثیر بر نگرش‌ها و الگوهای ارتباطی، امنیت خانواده را تحت تأثیر قرار دهند. با وجود این، بخش قابل توجهی از مطالعات پیشین یا بر امنیت اجتماعی و شهری تمرکز داشته‌اند، یا یک گروه اجتماعی خاص مانند زنان را مورد مطالعه قرار داده‌اند، یا یک عامل مشخص از عوامل مؤثر بر امنیت را بررسی کرده‌اند. همچنین بخشی از پژوهش‌های مرتبط با امنیت خانواده، بر عوامل درون‌خانوادگی یا متغیرهای فردی تمرکز داشته‌اند. بنابراین، بررسی همزمان عوامل اجتماعی و فرهنگی در ارتباط با امنیت خانواده به‌عنوان یک مفهوم چندبعدی، به‌ویژه در بستر اجتماعی و فرهنگی کلان‌شهر تهران، همچنان دارای اهمیت پژوهشی است.

از این منظر، پژوهش حاضر تلاش می‌کند با تمرکز بر دو دسته عامل اجتماعی و فرهنگی، نقش آنها را در تبیین امنیت خانواده ایرانی در شهر تهران بررسی کند. در این چارچوب، عوامل اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌هایی همچون امید به آینده، سرمایه اجتماعی و ارتباط اجتماعی و عوامل فرهنگی با توجه به مؤلفه‌های موجود در ابزار پژوهش، از جمله رسانه، مورد توجه قرار می‌گیرند. امنیت خانواده نیز در چهار بعد امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی سنجیده می‌شود. مدل مفهومی پژوهش بر این فرض استوار است که شرایط اجتماعی و فرهنگی می‌توانند به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر ادراک افراد از امنیت خانواده اثرگذار باشند.

بر این مبنا، می‌توان دو عامل اجتماعی و فرهنگی را در درک از امنیت خانواده‌ها مؤثر دانست که در ادامه ابعاد هر یک از عوامل و مدل نظری پژوهش را می‌توان، بدین شکل ترسیم نمود:

- متغیرهای مورد بررسی

متغیر مستقل: عوامل اجتماعی و فرهنگی

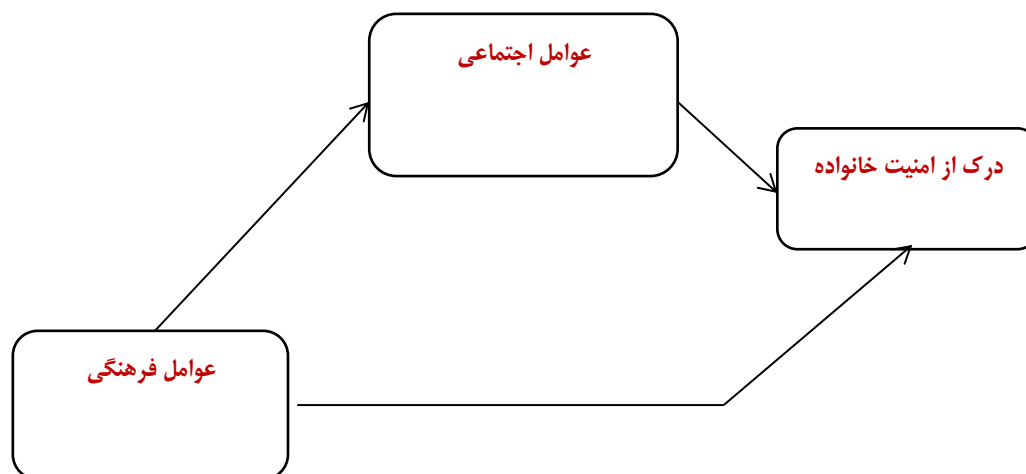
عوامل اجتماعی (نظیر: میزان امید به آینده، سرمایه اجتماعی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی و..)

- عوامل فرهنگی (نظیر: رسانه،)

متغیر وابسته: درک از امنیت خانواده

شکل ۱

مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مباحث تئوریک مدل فوق را می‌توان به عنوان مدل تحلیلی تحقیق مورد بررسی قرار داد و بر طبق مدل متغیرهای فوق بصورت مستقیم و غیر مستقیم بر اثر متغیرها پرداخت.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی و تبیین ابعاد آن در میان شهروندان شهر تهران، با استفاده از روش پژوهش آمیخته (کیفی - کمی) انجام شده است. در مرحله نخست، به منظور شناسایی و تبیین ابعاد و مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، از رویکرد کیفی و روش تحلیل تماتیک استفاده شد. داده‌های این بخش از طریق مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته با صاحب‌نظران، کارشناسان و خبرگان حوزه علوم انسانی و اجتماعی و امنیت اجتماعی گردآوری شد. انتخاب مشارکت‌کنندگان به شیوه هدفمند و نظری انجام گرفت و فرایند مصاحبه‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت. داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی، کدگذاری و طبقه‌بندی، با روش تحلیل محتوا و تحلیل تماتیک بررسی و مضامین و مقوله‌های اصلی استخراج شدند.

در مرحله دوم، برای بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی، عوامل مؤثر بر آن و رابطه متغیرهای زمینه‌ای با امنیت اجتماعی، از روش پیمایش استفاده شد. جامعه آماری بخش کمی را شهروندان ۱۸ سال و بالاتر ساکن شهر تهران تشکیل دادند. واحد تحلیل در این بخش، فرد و سطح تحلیل، خرد بود. با توجه به گستردگی و پراکندگی جامعه آماری در مناطق مختلف شهر تهران، نمونه‌گیری به صورت ترکیبی از نمونه‌گیری طبقه‌ای و خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد؛ به گونه‌ای که ابتدا شهر تهران بر اساس پنج پهنه جغرافیایی شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز طبقه‌بندی شد، سپس از هر پهنه یک منطقه انتخاب و در مراحل بعد خیابان‌ها، بلوک‌ها و افراد نمونه به صورت تصادفی انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و با سطح اطمینان ۹۵ درصد تعیین شد.

برای گردآوری داده‌ها در بخش کمی از پرسشنامه و در بخش کیفی از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. متغیرهای پژوهش در چهار دسته کلی عوامل اجتماعی و فرهنگی و همچنین احساس امنیت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفتند. عوامل اجتماعی شامل امید به آینده، ارتباط اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و برخی مؤلفه‌های روابط و تعاملات خانوادگی بود. عوامل فرهنگی با مصرف رسانه‌ای سنجیده شدند. متغیر وابسته، یعنی درک و احساس امنیت، در چهار بعد امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی عملیاتی شد و برای سنجش آن از مجموعه‌ای از گویه‌ها در مقیاس لیکرت استفاده گردید.

برای ارزیابی کیفیت ابزار اندازه‌گیری، در بخش کیفی از معیارهای اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، قابلیت اطمینان و قابلیت تأیید و تکنیک‌هایی نظیر مثلث‌سازی و کنترل اعضا استفاده شد. در بخش کمی نیز اعتبار صوری و اعتبار سازه مورد توجه قرار گرفت و برای بررسی پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج آزمون‌های پایایی نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ برای اغلب ابعاد و مقیاس‌های

مورد استفاده در سطح قابل قبول قرار دارند و در نتیجه، ابزار از ثبات و همسانی درونی مناسبی برخوردار است. در نهایت، داده‌های کیفی با استفاده از تحلیل تماتیک و تحلیل محتوا و داده‌های کمی با بهره‌گیری از آمار توصیفی و آزمون‌های استنباطی متناسب با اهداف و فرضیه‌های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

نتایج

جامعه آماری بخش کمی پژوهش را ۴۰۲ نفر از پاسخگویان تشکیل دادند که ۶۴.۷ درصد آنان زن و ۳۵.۳ درصد مرد بودند. از نظر سنی، بیشترین فراوانی مربوط به گروه جوان بود. همچنین ۵۲ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر و ۶۰.۹ درصد آنان فاقد شغل یا بیکار بودند. از نظر پایگاه اجتماعی - اقتصادی نیز ۶۴.۴ درصد پاسخگویان پایگاه خود را در سطح بالا، ۲۳.۹ درصد در سطح متوسط و ۱۱.۷ درصد در سطح پایین ارزیابی کردند.

جدول ۱

بررسی اطلاعات جمعیت شناختی افراد نمونه

ردیف	متغیر جنس	فراوانی	درصد فراوانی متغیر
۱	زن	۲۶۰	۶۴.۷
۲	مرد	۱۴۲	۳۵.۳
جمع		۴۰۲	۱۰۰
ردیف	متغیر سن	فراوانی	درصد فراوانی متغیر
۱	جوان	۳۲۲	۸۰.۱
۲	میان سال	۵۵	۱۳.۷
۳	مسن	۲۶	۶.۲
جمع		۴۰۲	۱۰۰
متغیر تحصیلات (پدر)			
۱	کمتر از دیپلم	۱۰۴	۲۵.۹
۲	لیسانس	۸۹	۲۲.۱
۳	کارشناسی ارشد و بالاتر	۲۰۹	۵۲
جمع		۴۰۲	۱۰۰
وضعیت فعالیت			
۱	دولتی	۰	۰
۲	خصوصی	۱۵۷	۳۹.۱
۳	بیکار	۲۵۴	۶۰.۹
۴	جمع	۴۰۲	۱۰۰

در بررسی متغیر وابسته، امنیت خانواده در چهار بعد امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد که از میان ابعاد چهارگانه، امنیت مالی با میانگین استاندارد شده ۷۷.۴۳ بالاترین وضعیت را داشته و پس از آن امنیت هویتی با ۷۰.۹۶، امنیت جانی با ۶۷.۲۵ و امنیت فکری با ۵۱.۱۸ قرار گرفته‌اند. میانگین استاندارد شده کل امنیت خانواده نیز برابر با ۶۶.۸۹ به دست آمد. بنابراین، در میان چهار بعد مورد بررسی، امنیت فکری پایین‌ترین سطح را در بین پاسخگویان داشته است. از سوی دیگر، در بررسی چهار دسته عامل مؤثر بر امنیت خانواده، عوامل اجتماعی با ۶۴.۹۵ در رتبه نخست و عوامل فرهنگی با ۵۵.۶۰ در رتبه دوم قرار گرفتند. میانگین استاندارد شده کل عوامل مؤثر نیز ۶۴.۷۱ گزارش شده است.

جدول ۲

بررسی عوامل مؤثر بر امنیت خانواده

گزینه ها	عوامل اجتماعی	عوامل فرهنگی	عوامل مؤثر بر امنیت خانواده (جمع ۴ شاخص)			
	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر
خیلی کم	۷۲	۱۷.۹	۱۳۶	۳۳.۸	۵۵	۱۳.۷
کم	۱۴۸	۳۶.۸	۷۶	۱۸.۹	۱۳۵	۳۳.۶
متوسط	۵۰	۱۲.۴	۱۳۵	۳۳.۶	۶۳	۱۵.۷
زیاد	۱۰۶	۲۶.۴	۳۰	۷.۵	۱۲۱	۳۰.۱
خیلی زیاد	۲۶	۶.۵	۲۵	۶.۲	۲۸	۷
کل	۴۰۲	۱۰۰.۰	۴۰۲	۱۰۰.۰	۴۰۲	۱۰۰.۰
آماره‌های مقیاس	مقادیر	مقادیر	مقادیر	مقادیر	مقادیر	مقادیر
میانگین کل مقیاس	۱۶۲.۳۹۵۵		۲۲.۲۴۳۸		۵۴.۲۴	
میانگین استاندارد شده	۶۴.۹۵		۵۵.۶۰		۶۴.۷۱	
انحراف معیار	۱۵.۴۰۵۴۱		۲.۳۰۶۷۹		۱۸.۲۶۹۳۸	

یافته‌های استنباطی

برای بررسی تفاوت امنیت خانواده برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، آزمون‌های T مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه به کار گرفته شد. نتایج نشان داد بین زنان و مردان از نظر امنیت جانی، مالی و هویتی تفاوت معنادار وجود دارد، در حالی که تفاوت دو جنس در امنیت فکری معنادار نبود. به طور کلی، میانگین امنیت جانی و مالی در مردان بیشتر از زنان گزارش شد. همچنین نتایج نشان داد برخی ابعاد امنیت خانواده برحسب سن، شغل، تحصیلات، درآمد و قومیت دارای تفاوت معنادار هستند. برای نمونه، امنیت مالی و فکری برحسب گروه سنی تفاوت معنادار داشت و امنیت هویتی نیز با سطح تحصیلات پاسخگویان تفاوت نشان داد. همچنین هر چهار بعد امنیت خانواده برحسب گروه شغلی و درآمد دارای تفاوت معنادار بودند. در رابطه با عوامل مؤثر بر امنیت خانواده نیز تفاوت‌هایی برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشاهده شد. برای مثال، عوامل اجتماعی و فرهنگی برحسب جنسیت تفاوت معنادار داشتند. همچنین عوامل اجتماعی برحسب مذهب دارای تفاوت معنادار بودند، در حالی که عوامل فرهنگی چنین تفاوتی نداشتند.

جدول ۳

تحلیل واریانس مؤلفه‌های امنیت خانواده به تفکیک متغیر جنس

متغیر	جنس	نمونه	میانگین	انحراف از معیار	کمیت F	سطح معنی داری	کمیت T	درجه آزادی	سطح معنی داری دو طرفه
امنیت جانی	۱- مرد	۲۲۷	۱۱.۳۱۷	۲.۰۵۳۷	۴۷.۰۱۹	.۰۰۰	۲.۳۰۷	۴۰۰	.۰۲۲
	۲- زن	۱۷۵	۱۰.۶۸۰	۳.۴۴۲۵			۲.۱۶۹	۲۶۷.۰۹۴	.۰۳۱
امنیت مالی	۱- مرد	۲۲۷	۱۱.۳۶۱۲	۲.۱۵۹۹۵	۵.۵۴۴	.۰۰۱۶	۶.۲۴۰	۴۰۰	.۰۰۰
	۲- زن	۱۷۵	۹.۸۸۵۷	۲.۵۷۷۲۱			۶.۱۰۰	۳۳۷.۳۱۳	.۰۰۰
امنیت فکری	۱- مرد	۲۲۷	۸.۸۵۴۶	۲.۸۱۱۳۳	۲۹.۴۱۴	.۰۰۰	-۳.۳۲۸	۴۰۰	.۷۴۳
	۲- زن	۱۷۵	۸.۹۶۰۰	۳.۶۲۲۰۳			-۳.۱۸	۳۲۰.۰۱۳	.۷۵۱
امنیت هویتی	۱- مرد	۲۲۷	۸.۶۴۷۶	۳.۴۱۵۰۹	۰.۳۱۴	.۵۷۶	۲.۹۴۲	۴۰۰	.۰۰۳
	۲- زن	۱۷۵	۷.۶۵۷۱	۳.۲۵۴۹۱			۲.۹۶۱	۳۸۲.۵۳۵	.۰۰۳

نتایج آزمون تفاوت امنیت بر اساس گروه سنی نشان می‌دهد که در ابعاد مختلف امنیت، تفاوت‌هایی میان گروه‌های سنی وجود دارد. در بعد امنیت جانی، با توجه به سطح معناداری ۰.۰۶۲، تفاوت معناداری مشاهده نشد، هرچند میانگین گروه جوان (۳.۴۷۷۹) بالاتر از گروه‌های میان‌سال و مسن بود. در مقابل، در ابعاد امنیت مالی (Sig=0.001) و امنیت فکری (Sig=0.003) تفاوت معناداری میان گروه‌های سنی مشاهده شد و گروه مسن به‌ترتیب با میانگین‌های ۲.۶۵۸۴۴ و ۳.۲۸۷۸۴، از سطح بالاتری نسبت به گروه‌های جوان و میان‌سال برخوردار بود. همچنین، در بعد امنیت هویتی (Sig=0.000) تفاوت معناداری میان گروه‌های سنی وجود داشت و گروه جوان با میانگین ۳.۵۴۱۰۶، بالاترین میزان امنیت هویتی را در مقایسه با گروه‌های میان‌سال و مسن نشان داد. در مجموع، می‌توان گفت گروه سنی با ابعاد مختلف امنیت، به‌ویژه امنیت مالی، فکری و هویتی، رابطه و تفاوت قابل توجهی دارد.

جدول ۴

تحلیل واریانس/امنیت خانواده به تفکیک متغیر گروه‌های شغلی

گروه‌های شغلی	گروه‌های شغلی	نمونه	میانگین	انحراف معیار	Fکمیت	سطح معنی داری
امنیت جانی	متغیرهای وابسته					
	بازنشسته	۳۹	۱۰.۵۹۰	۱.۹۰۱۸	۱۱.۹۲۸	۰.۰۰۰
	کارمند	۱۵۰	۱۰.۴۱۳	۲.۲۸۵۶		
	خانه دار	۱۵	۱۱.۶۰۰	۱.۵۴۹۲		
	دانشجو	۱۲۸	۱۰.۸۱۳	۳.۰۵۷۸		
	آزاد	۷۰	۱۲.۹۲۹	۲.۹۲۵۸		
امنیت مالی	کل	۴۰۲	۱۱.۰۴۰	۲.۷۶۰۳	۱۱.۴۵۱	۰.۰۰۰
	بازنشسته	۳۹	۱۱.۴۶۱۵	۲.۵۳۳۳۸		
	کارمند	۱۵۰	۱۱.۱۰۶۷	۲.۴۶۰۸۳		
	خانه دار	۱۵	۱۰.۹۳۳۳	۱.۰۳۲۸۰		
	دانشجو	۱۲۸	۱۰.۹۳۷۵	۲.۲۴۳۹۸		
	آزاد	۷۰	۹.۰۲۸۶	۲.۳۲۷۹۷		
امنیت فکری	کل	۴۰۲	۱۰.۷۱۸۹	۲.۴۵۹۲۶	۲۰.۲۷۰	۰.۰۰۰
	بازنشسته	۳۹	۸.۹۷۴۴	۲.۸۹۷۲۵		
	کارمند	۱۵۰	۸.۶۵۳۳	۲.۷۳۶۷۴		
	خانه دار	۱۵	۱۴.۵۳۳۳	۵.۱۶۴۰		
	دانشجو	۱۲۸	۹.۳۷۵۰	۳.۰۳۰۰۳		
	آزاد	۷۰	۷.۳۱۴۳	۳.۳۵۱۵۹		
امنیت هویتی	کل	۴۰۲	۸.۹۰۰۵	۳.۱۸۵۸۶	۱۴.۴۵۶	۰.۰۰۰
	بازنشسته	۳۹	۱۱.۰۵۱۳	۱.۶۸۵۰۵		
	کارمند	۱۵۰	۸.۲۷۳۳	۲.۹۸۲۹۴		
	خانه دار	۱۵	۱۱.۰۶۶۷	۱.۰۳۲۸۰		
	دانشجو	۱۲۸	۷.۵۹۳۸	۳.۸۶۲۶۸		
	آزاد	۷۰	۷.۰۴۲۹	۳.۰۷۱۳۱		
	کل	۴۰۲	۸.۲۱۶۴	۳.۳۷۸۱۵		

نتایج آزمون تفاوت امنیت بر اساس گروه شغلی نشان می‌دهد که در تمامی ابعاد امنیت، تفاوت معناداری میان گروه‌های شغلی وجود دارد ($Sig=0.000$). در بعد امنیت جانی، گروه شغلی آزاد با میانگین ۱۲.۹۲۹ بالاترین میزان امنیت را در مقایسه با بازنشستگان، کارمندان، خانه‌داران و دانشجویان داشته است. در بعد امنیت مالی، گروه بازنشسته با میانگین ۱۱.۴۶۱۵ بالاترین سطح امنیت را نشان داده است. همچنین، در بعد امنیت فکری، خانه‌داران با میانگین ۱۴.۵۳۳۳ و در بعد امنیت هویتی نیز خانه‌داران با میانگین ۱۱.۰۶۶۷ بالاترین میزان امنیت را در مقایسه با سایر گروه‌های شغلی داشته‌اند. در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد که نوع وضعیت شغلی افراد با تفاوت معنادار در ابعاد مختلف امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی همراه است و الگوی امنیت در گروه‌های شغلی مختلف یکسان نیست.

جدول ۵

تحلیل واریانس امنیت خانواده به تفکیک متغیر سطح تحصیلات پاسخگویان

سطح تحصیلات متغیرهای وابسته	سطح تحصیلات پاسخگویان	نمونه	میانگین	انحراف معیار	Fکمیت	سطح معنی داری
امنیت جانی	کمتر از لیسانس	۶۴	۱۰.۹۳۸	۴.۵۸۳۹	۱.۱۰۲	۰.۳۳۳
	کارشناسی	۲۰۳	۱۰.۸۸۲	۲.۴۴۲۶		
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۳۵	۱۱.۳۲۶	۱.۹۵۰۲		
	کل	۴۰۲	۱۱.۰۴۰	۲.۷۶۰۳		
امنیت مالی	کمتر از لیسانس	۶۴	۱۰.۲۵۰۰	۲.۹۲۷۷۰	۱.۴۵۳	۰.۲۳۵
	کارشناسی	۲۰۳	۱۰.۸۴۷۳	۲.۳۷۵۹۰		
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۳۵	۱۰.۷۴۸۱	۲.۳۲۹۹۴		
	کل	۴۰۲	۱۰.۷۱۸۹	۲.۴۵۹۲۶		
امنیت فکری	کمتر از لیسانس	۶۴	۹.۲۵۰۰	۴.۳۱۳۱۴	۰.۸۸۹	۰.۴۱۲
	کارشناسی	۲۰۳	۸.۹۶۵۵	۲.۸۰۲۷۲		
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۳۵	۸.۶۳۷۰	۳.۱۰۶۵۸		
	کل	۴۰۲	۸.۹۰۰۵	۳.۱۸۵۸۶		
امنیت هویتی	کمتر از لیسانس	۶۴	۸.۷۵۰۰	۳.۴۴۵۷۲	۱۲.۷۷۴	۰.۰۰۰
	کارشناسی	۲۰۳	۷.۴۰۸۹	۳.۳۳۹۷۳		
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۳۵	۹.۱۷۷۸	۳.۱۱۴۴۰		
	کل	۴۰۲	۸.۲۱۶۴	۳.۳۷۸۱۵		

-نتایج آزمون متغیر گروه سطح تحصیلات پاسخگویان و امنیت جانی بر اساس سطح معنی داری ($Sig=0.333$) نشان می‌دهد امنیت جانی در بین پاسخگویان گروه سنی از ساختار متفاوتی بر خوردار نیست .

-نتایج آزمون متغیر گروه سطح تحصیلات پاسخگویان و امنیت مالی بر اساس سطح معنی داری ($Sig=0.235$) نشان می‌دهد امنیت مالی در بین پاسخگویان گروه سنی از ساختار متفاوتی بر خوردار نیست.

-نتایج آزمون متغیر گروه سطح تحصیلات پاسخگویان و امنیت فکری بر اساس سطح معنی داری ($Sig=0.412$) نشان می‌دهد امنیت فکری در بین پاسخگویان گروه سنی از ساختار متفاوتی بر خوردار نیست.

- نتایج آزمون متغیر گروه سطح تحصیلات پاسخگویان و امنیت هویتی و بر اساس سطح معنی داری ($Sig=0.000$) نشان می‌دهد امنیت هویتی در بین پاسخگویان گروه سنی از ساختار متفاوتی بر خوردار است. میانگین‌های این سه گروه نشان می‌دهد که میانگین گروه

کارشناسی ارشد و بالاتر (۹۰۱۷۷۸) بالا تر ازدو گروه ، کمتر از لیسانس، کارشناسی است. این بدان معنی است که گروه کارشناسی ارشد و بالاتر امنیت هویتی بیشتری نسبت به دو گروه کمتر از لیسانس، کارشناسی در جامعه مورد پژوهش دارد.

نتایج همبستگی و رگرسیون چندگانه

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین امنیت خانواده و عوامل اجتماعی، سرمایه اجتماعی، ارتباط اجتماعی، عوامل فرهنگی رابطه معنادار وجود دارد. در میان این متغیرها، امید به آینده با ضریب همبستگی ۰.۶۰ قوی‌ترین رابطه را با امنیت خانواده داشت. همچنین عوامل اجتماعی با ضریب ۰.۵۷، سرمایه اجتماعی با ۰.۴۴، عوامل فرهنگی با ۰.۴۲ و ارتباط اجتماعی با ۰.۴۱ با امنیت خانواده رابطه داشتند.

به منظور بررسی تاثیرات چندگانه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته و اینکه تغییرات متغیرهای وابسته تحقیق (امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری و امنیت هویتی) تا چه حد از سایر متغیرهای مستقل تأثیر می پذیرد و توانایی تبیین واریانس آن را دارد از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده کردیم. جدول‌های رگرسیون در رابطه با متغیر وابسته تحقیق به شرح زیر است.

جدول ۶

نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

متغیرهای مستقل	میزان همبستگی	معناداری
عوامل فرهنگی	۰/۴۲	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی	۰/۵۷	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	۰/۴۴	۰/۰۰۰
ارتباط اجتماعی	۰/۴۱	۰/۰۰۰

اجرای تست پیش‌فرض‌های رگرسیون چندمتغیره

به جهت اجرای تحلیل رگرسیون چندمتغیره ابتدا ضرورت دارد که پیش‌فرض‌های آن به ترتیب زیر مورد توجه و بررسی قرار بگیرند:

(۱) استقلال تصادفی خطاها:

این مفروضه بیانگر تفاوت بین مقادیر خطای مشاهده شده می‌باشد. چنانچه آماره‌ی دوربین واتسون در فاصله بین ۱/۵-۲/۵ باشد بیان‌گر برقرار بودن استقلال تصادفی خطاهاست، به طوری که مقادیر زیر ۱ و بالای ۳ می‌تواند برای تحلیل رگرسیون تهدید جدی به حساب آید. بدین ترتیب از آنجایی که آماره فوق برابر با ۱/۸۲۰ می‌باشد مفروضه مستقل بودن تصادفی خطاها برقرار می‌باشد.

(۲) تشخیص عدم هم‌خطی چندمتغیره:

به عنوان یکی از پیش‌فرض‌های رگرسیون، متغیرهای پیش‌بین باید مستقل از یکدیگر باشد؛ به عبارتی دیگر یک متغیر مستقل نباید تحت تأثیر متغیر مستقل دیگر باشد. به منظور انجام این کار، در این پژوهش از شاخص‌های تحمل (Tolerance) و عامل تورم واریانس VIF (Variance inflation factor) بکار گرفته شد. به لحاظ نظری در صورتیکه مقدار (تحمل) کوچکتر از ۰/۱ و همین‌طور مقدار VIF بزرگتر از ۱۰ باشد، تهدیدی برای رگرسیون می‌باشد.

جدول ۷

استقلال تصادفی خطاها و تشخیص عدم هم خطی چندگانه

مؤلفه‌های عوامل مؤثر بر امنیت خانواده	Tolerance شاخص تحمل	عامل تورم واریانس (Variance inflation factor)	دوبین واتسن (Durbin-Watson)
امید به آینده	۰/۶۰۴	۱/۶۵۶	۱/۸۲۰
ارتباط اجتماعی	۰/۷۷۹	۱/۲۸۹	
عوامل اجتماعی	۰/۵۵۷	۱/۷۹۵	
سرمایه اجتماعی	۰/۷۵۰	۱/۳۳۴	

بر اساس آنچه که در جدول ۲ مشاهده می‌گردد، مقادیر تحمل (Tolerance) برای هر دو متغیر بزرگتر از ۰/۱ می‌باشند و علاوه بر آن مقادیر VIF برای متغیرها بسیار کوچک ($VIF < 10$) می‌باشند، بنابراین مفروضه عدم هم خطی چندگانه میان متغیرها برقرار بوده و اجرای رگرسیون امکان پذیر می‌باشد.

برای دستیابی به همبستگی چندگانه میان متغیرها از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. بدین جهت متغیرهای چهارگانه (امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی) به عنوان متغیرهای پیش‌بین و امنیت خانواده به عنوان متغیر ملاک به طور همزمان با روش Stepwise وارد معادله رگرسیون شدند.

جدول ۸

خلاصه رگرسیون متغیرهای پیش‌بین روی امنیت خانواده

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده (R ² adjusted)	خطای معیار برآورد (SEE)
۴	۰/۷۰۴	۰/۴۹۶	۰/۴۹۰	۳/۴۸۲

آنچنان که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود، ضریب همبستگی چندگانه میان متغیرها برابر با ۰/۷۰۴ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۹۰ می‌باشد که نشان دهنده آن است که ۴۹ درصد از واریانس امنیت خانواده نمونه تحقیق را متغیرهای پیش‌بین بطور مشترک تبیین می‌کنند.

جدول ۹

شاخص F جهت بررسی معنی‌داری رگرسیون و ضریب همبستگی چندگانه

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	سطح معناداری
۱ رگرسیون	۴۷۲۸.۶۴۳	۴	۱۱۸۲.۱۶۱	۹۷.۴۹۳	۰.۰۰۰
باقیمانده	۴۸۱۳.۸۵۵	۳۹۷	۱۲.۱۲۶		
کل	۹۵۴۲.۴۹۸	۴۰۱			

بر اساس جدول ۴ استنباط می‌شود، F به دست آمده بیانگر آن است که ضریب همبستگی چندگانه میان متغیرها و همین‌طور رگرسیون متغیرهای پیش‌بین روی امنیت خانواده نمونه تحقیق از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد ($p < 0.000$; $F(97.493)$).

جدول ۱۰

ضرایب رگرسیونی مؤلفه‌های متغیر مستقل (امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی)

مدل رگرسیون	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد		آماره t	سطح معناداری
	B	خطای معیار	Beta			
(عدد ثابت)	-۱/۱۵۴	۱/۰۸۲			-۱/۰۶۶	۰/۲۸۷
امید به آینده	۰/۲۲۲	۰/۰۲۶	۰/۳۸۵		۸/۴۰۳	۰/۰۰۰
ارتباط اجتماعی	۰/۲۳۲	۰/۰۴۴	۰/۲۱۵		۵/۳۰۶	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی	۰/۱۶۸	۰/۰۳۹	۰/۲۰۸		۴/۳۶۵	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	۰/۰۶۷	۰/۰۲۱	۰/۱۳۳		۳/۲۳۸	۰/۰۰۰

در جدول ۵ ضرایب رگرسیونی مبنی بر سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بین در تبیین متغیر ملاک ارائه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، رضایت از زندگی با بیشترین مقدار بتا به عنوان بهترین پیش‌بینی کننده امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق ($P < ۰/۰۰۰$)؛ $t = ۸/۴۰۳$ ؛ $\beta = ۰/۳۸۵$) می‌باشد.

با در نظر گرفتن ضرایب B استاندارد نشده معادله رگرسیون به شرح زیر می‌باشد:

امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق = $-۱/۱۵۴ + (۰/۲۲۲)$ امید به آینده + $(۰/۲۳۲)$ ارتباط اجتماعی + $(۰/۱۶۸)$ عوامل اجتماعی + $(۰/۰۶۷)$ سرمایه اجتماعی

اجرای آزمون تحلیل مسیر (Path analysis)

تا اینجا پڑو هوش، روابط متغیرها (متغیرهای مستقل و متغیر وابسته) دو به دو بررسی شدند. و با توجه به فرضیه‌ها این آزمون‌ها انجام شدند تا نتیجه فرضیات مشخص و تحلیل شوند. این آزمون‌ها اثرات مستقیم متغیرها را نشان دادند، اما محقق در صدد می‌باشد که به تاثیرات غیرمستقیم متغیرهای مستقل هم بپردازد. بدین منظور از آزمون تحلیل مسیر برای بررسی تاثیر غیرمستقیم متغیرهای مستقل استفاده خواهد شد.

برای ترسیم نمودار تحلیل مسیر، در ابتدا یک آزمون رگرسیون چندمتغیره با مؤلفه‌های هفت‌گانه متغیر مستقل (امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اعمال قدرت در خانواده و عوامل فرهنگی) با متغیر وابسته (امنیت خانواده) اجرا می‌شود. نتایج نشان دادند که از هفت مؤلفه متغیر مستقل، فقط چهار مؤلفه با متغیر وابسته همبستگی مستقیم و بی‌واسطه داشتند:

۱- امید به آینده (با ضریب ۰/۳۸۵)

۲- ارتباط اجتماعی (با ضریب ۰/۲۱۵)

۳- عوامل اجتماعی (با ضریب ۰/۲۰۸)

۴- سرمایه اجتماعی (با ضریب ۰/۱۲۳)

در ۷ متغیرهای مستقل، چهار متغیر در روش رگرسیون مهم‌تر تلقی شده و با متغیر امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق همبستگی مستقیم و بدون تاثیر دیگر عوامل دیده شدند. برای دست یافتن به مدل تحلیل مسیر هر بار یکی از چهار متغیر (امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی) را جای متغیر وابسته در آزمون رگرسیون چندمتغیره قرار داده و تاثیر دیگر عوامل روی آنها سنجیده می‌شود، بدین صورت تاثیرات غیرمستقیم بعد از سنجش تاثیرات مستقیم بدست آمده و بوسیله پیکان‌هایی نشان داده می‌شود که به سمت

متغیر وابسته جهت دارند، و ضرایب Beta (ضریب تاثیر استاندارد) مربوطه هر کدام از متغیرها روی پیکان خودش نوشته می‌شود. این مورد روی نمودار ۲ نمایش داده شد.

جدول ۱۱

آماره‌های اجرای ۵ بار آزمون رگرسیون چندگانه که نمودار ۱ براساس آن آماده و طراحی شد

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	R	R ^۲	R ^۲ Adjusted	S.E.E اشتباه استاندارد	مقدار آزمون F (p-value)
امنیت خانواده	۱. امید به آینده	۰.۷۰۴	۰.۴۹۶	۰.۴۹۰	۳.۴۸۲	۹۷.۴۹۳ (۰.۰۰۰)
	۲. ارتباط اجتماعی					
	۳. عوامل اجتماعی					
	۴. سرمایه اجتماعی					
رضایت از زندگی	۱. عوامل اجتماعی	۰.۶۹۳	۰.۴۸۰	۰.۴۷۵	۶.۱۳۷	۹۱.۶۹۹ (۰.۰۰۰)
	۲. سرمایه اجتماعی					
	۳. عوامل فرهنگی					
نظارت اجتماعی	۱. سرمایه اجتماعی	۰.۵۰۶	۰.۲۵۶	۰.۲۵۳	۳.۹۰۹	۶۸.۷۸۶ (۰.۰۰۰)
	۲. عوامل فرهنگی					
	۳. امید به آینده					
عوامل اجتماعی	۱. امید به آینده	۰.۷۱۲	۰.۵۰۷	۰.۵۰۱	۴.۲۷۰	۸۱.۵۶۹ (۰.۰۰۰)
	۲. نظارت اجتماعی					
	۳. عوامل فرهنگی					
سرمایه اجتماعی	۲. امید به آینده	۰.۶۴۷	۰.۴۱۹	۰.۴۱۵	۷.۳۸۵	۹۵.۷۴۸ (۰.۰۰۰)

ضریب همبستگی (R) رگرسیون چند متغیره میان متغیرهای مستقل (۱. امید به آینده ، ۲. ارتباط اجتماعی، ۳. عوامل اجتماعی و ۴. سرمایه اجتماعی) با متغیر وابسته (امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق) ۰.۷۰۴ بدست آمد. اگر این ضریب بدست آمده را به توان دو برسانیم $Adjusted\ R^2 = ۰.۴۹$ بدست می‌آید. و اینطور تحلیل می‌شود که ۴۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق بوسیله چهار متغیر فوق تحلیل و تبیین می‌شود. به عبارت دیگر ۵۱ درصد ($۱ - ۰.۴۹ = ۰.۵۱$) از تغییرات امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق بوسیله عواملی دیگر تعیین می‌شوند که جای تحقیق و بررسی دارد. و تبیین ۴۹ درصدی توسط این چهار متغیر تبیینی معقول و مناسب به نظر می‌رسد.

جدول ۱۲

تأثیر کل (مستقیم و غیرمستقیم) هفت متغیر مستقل تحقیق بر متغیر وابسته

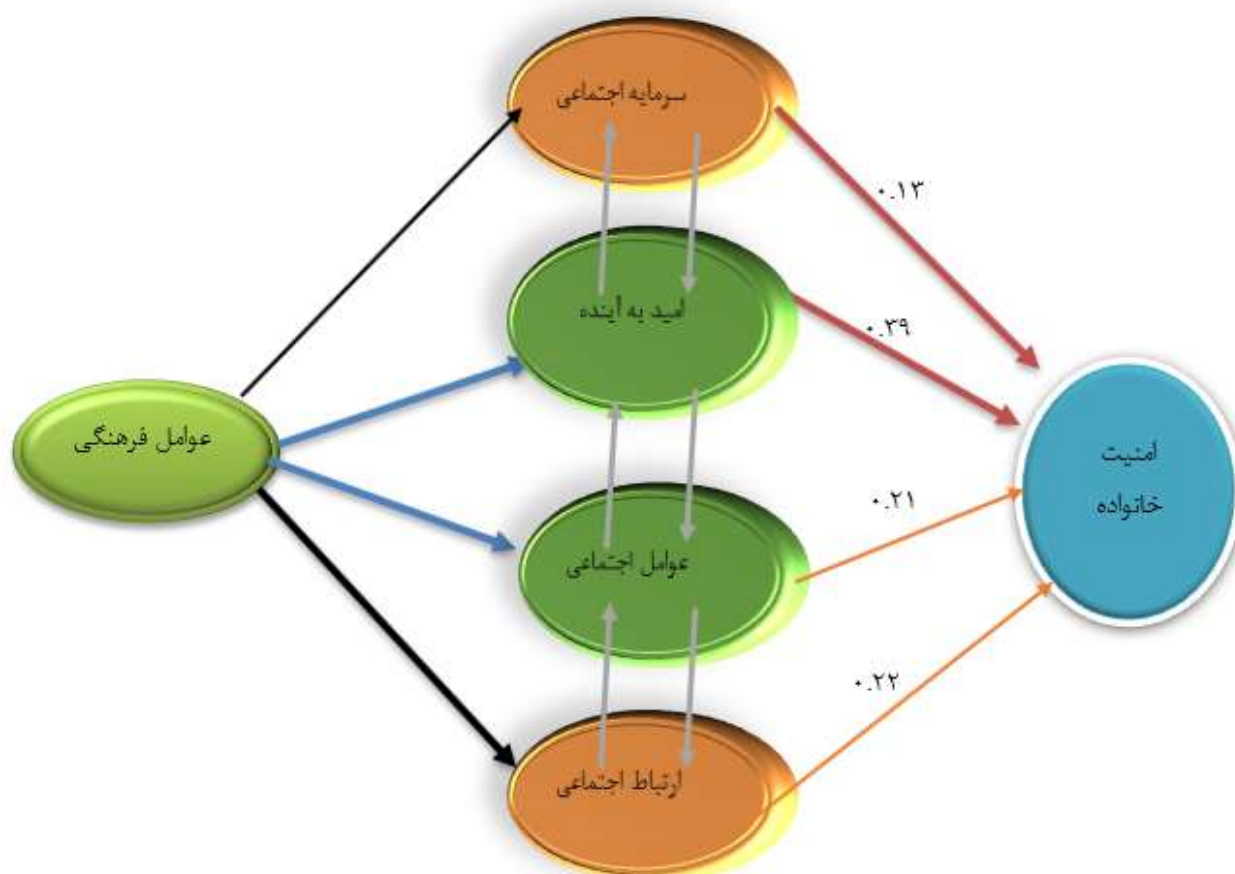
متغیرهای مستقل تحقیق	تأثیر مستقیم (بدون واسطه)	تأثیر غیرمستقیم (با واسطه)	تأثیر کل مؤلفه‌ها
امید به آینده	۰.۳۹	$۰.۳۷ * ۰.۱۳ = ۰.۰۵$	۰.۵۳
		$۰.۲۹ * ۰.۲۱ = ۰.۰۶$	
		$۰.۲۹ * ۰.۴۸ * ۰.۲۲ = ۰.۰۳$	
		$۰.۳۴ * ۰.۲۱ = ۰.۰۷$	

ارتباط اجتماعی	۰.۲۲	$0.39 = 0.29 * 0.34$	۰.۳۳
عوامل اجتماعی	۰.۲۱	$0.11 = 0.29 * 0.48$ $0.01 = 0.13 * 0.37$	۰.۴۴
سرمایه اجتماعی	۰.۱۳	$0.12 = 0.39 * 0.32$ $0.02 = 0.21 * 0.29$	۰.۲۷
عوامل فرهنگی	-----	$0.13 = 0.53 * 0.24$ $0.10 = 0.44 * 0.23$	۰.۲۳

چگونگی محاسبه تاثیر کل بدین صورت هست که؛ میزان تاثیر مستقیم، همان Beta (بتای) ضریب استاندارد تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته نوشته می شود. میزان تاثیر غیرمستقیم نیز از حاصل ضرب مقادیر ضریب بردارهای مسیر از طرف متغیر مستقل تا متغیر وابسته بدست نوشته می شود. تاثیر متغیر عوامل فرهنگی همچنین از ضرب تاثیر مستقیمش بر جمع ضریب کل متغیرهای مستقل دارای تاثیر مستقیم بر متغیر وابسته بدست می آید. و تاثیر کل هر هفت متغیر با جمع تاثیر مستقیم و تاثیر غیرمستقیم محاسبه می شود.

شکل ۲

عوامل مؤثر بر امنیت خانواده نمونه آماری تحقیق (به همراه ضرایب مسیر)

نمودار ۲ روابط مستقیم (چهار متغیر امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی) و روابط غیرمستقیم (متغیرهای عوامل فرهنگی) را با متغیر وابسته تحقیق نشان می دهد. همانطوریکه در روابط فوق مشاهده می شود چهار متغیر امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی علاوه بر داشتن رابطه مستقیم، رابطه غیرمستقیمی نیز با متغیر وابسته دارند. مدل فوق

نشان می‌دهد که: ۱. امید به آینده: (با ضریب ۰.۳۹)؛ ۲. ارتباط اجتماعی: (با ضریب ۰.۲۲)؛ ۳. عوامل اجتماعی: (با ضریب ۰.۲۱) و ۴. سرمایه اجتماعی: (با ضریب ۰.۱۳) رابطه مستقیمی با متغیر وابسته دارند. در ۷ متغیر مستقل، ۴ متغیر فوق در روش رگرسیون مهم‌تر تلقی شده و با متغیر (امنیت خانواده) همبستگی خالص بدون تأثیر عوامل و متغیرهای دیگر را نشان می‌دهند. به منظور رسیدن به مدل تحلیل مسیر هر بار یکی از ۴ متغیر مستقل بالا را در جای متغیر وابسته قرار داده و تأثیر ۶ متغیر دیگر را روی آن از طریق رگرسیون چند متغیره به دست آورده و بتای مربوطه را استخراج نموده و در مسیر خودش قرار داده شد. همانطوریکه در نمودار تحلیل مسیر عوامل موثر بر امنیت خانواده مشاهده می‌شود، متغیرهای تأثیرگذارتر پژوهش یعنی امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی هم تأثیر مستقیم و هم تأثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته دارند که در نمودار کاملاً مشهود می‌باشند، ولی متغیرهای عوامل فرهنگی تأثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته دارد. که مشخص می‌شود این متغیرها از طریق چهار متغیر (امید به آینده، ارتباط اجتماعی، عوامل اجتماعی و سرمایه اجتماعی) که بر روی متغیر وابسته تأثیر می‌گذارند.

با بررسی تأثیر کل (جمع تأثیر مستقیم و تأثیر غیرمستقیم) می‌توان دید که اولویت تأثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته جابجا شده است. بنا به اولویت تأثیرگذاری اولویت متغیر مستقل تحقیق به قرار ذیل می‌باشند:

۱. امید به زندگی با تأثیر کل بتای (۰.۵۳)

۲. عوامل اجتماعی با تأثیر کل بتای (۰.۴۴)

۳. ارتباط اجتماعی با تأثیر کل بتای (۰.۳۳)

۴. سرمایه اجتماعی با تأثیر کل بتای (۰.۲۷)

۵. عوامل فرهنگی با تأثیر کل بتای (۰.۲۳)

یافته‌های بخش کیفی

در بخش کیفی، ۲۰ نفر از افراد دارای تجربه و شناخت کافی از ساختار اجتماعی و فرهنگی شهر تهران در مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته مشارکت کردند. ۵۵ درصد مصاحبه‌شوندگان مرد و ۴۵ درصد زن بودند و ۸۰ درصد آنان متأهل بودند. همچنین ۷۵ درصد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها نشان داد مهم‌ترین مشکلات خانواده‌های ایرانی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در دو حوزه اجتماعی، فرهنگی قابل دسته‌بندی است. در حوزه فرهنگی، آسیب‌های فرهنگی، ناهنجاری‌ها و مشکلات خانواده؛ مطرح شدند. مصاحبه‌شوندگان سطح احساس امنیت خانواده در شهر تهران را عمدتاً متوسط ارزیابی کردند و عواملی مانند سرقت، زورگیری، سرقت خودرو و منزل و حضور افراد هنجارشکن را از عوامل تضعیف‌کننده احساس امنیت دانستند. از دیدگاه آنان، ایجاد فضای فرهنگی سالم و تقویت آموزش اجتماعی و آگاهی از حقوق و وظایف اجتماعی است. همچنین مشارکت‌کنندگان، عملکرد صحیح نهادهای پلیس، نظارتی و آموزشی را برای ارتقای امنیت خانواده ضروری دانستند. از نظر آنان، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی، ضعف آموزش، فقدان سواد رسانه‌ای والدین، شیوه‌های نادرست تربیت فرزندان و طلاق عاطفی از مهم‌ترین عوامل مخرب امنیت خانواده هستند.

بعد از کد گذاری مصاحبه‌ها این مفاهیم و مقولات از داده‌های این سؤال استخراج شد.

مصاحبه‌شوندگان در پاسخ به سؤال مهمترین مشکل خانواده‌های ایرانی در حال حاضر چیست این گونه بیان کرده‌اند.

جدول ۱۳

نتایج بخش کیفی

مقوله	مفاهیم
مشکلات اجتماعی	۲ بحران‌های اجتماعی- طلاق- تأخیر در ازدواج و... عدم اجرای قوانین ...
مشکلات فرهنگی	۳ ازدواج جوانان- آسیب مالی اجتماعی- ناهنجاری زیاد- نزاع- مشکلات خانواده و...

مصاحبه شوندگان احساس امنیت در خانواده در شهر تهران در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند. علت متوسط بودن احساس امنیت را مفاهیمی چون ترس از سرقت خیابانی- سرقت ماشین موتور- سرقت منزل- زورگیران- سرقت موبایل در سطح شهر بسیار زیاد است- ترس از افراد هنجارشکن در بعضی مناطق بسیار وحشتناک توصیف کرده‌اند. مصاحبه شوندگان شرایطی لازم که باعث احساس امنیت در خانواده شود را این گونه اظهار کرده‌اند.

در خصوص راهکارهای ارتقای امنیت خانواده، بر ثبات اقتصادی، ایجاد اشتغال، تأمین درآمد کافی، حمایت از خانواده‌های کم‌درآمد، آموزش اجتماعی، افزایش امید اجتماعی، آموزش فرهنگی، پذیرش تکرر اجتماعی و کاهش تنش‌های سیاسی تأکید شده است. در عین حال، مصاحبه‌شوندگان حوزه اقتصادی را در شرایط فعلی دارای اولویت دانسته‌اند، اما حوزه فرهنگی را از نظر نقش زیربنایی در توانمندسازی خانواده و تأمین امنیت در سایر حوزه‌ها مهم‌تر ارزیابی کرده‌اند.

در مجموع، یافته‌های کمی و کیفی پژوهش در جهت مشابهی قرار دارند. نتایج کمی نشان داد امید به آینده، عوامل اجتماعی، ارتباط اجتماعی و سرمایه اجتماعی مهم‌ترین متغیرهای مستقیم تبیین‌کننده امنیت خانواده هستند و این چهار متغیر در مجموع ۴۹ درصد از تغییرات امنیت خانواده را تبیین می‌کنند. در مقابل، تحلیل مسیر نشان داد عوامل فرهنگی نیز از طریق روابط غیرمستقیم بر امنیت خانواده اثرگذارند. یافته‌های کیفی نیز این الگو را تأیید کرده و نشان می‌دهد که امنیت خانواده پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل عوامل اجتماعی و فرهنگی تأثیر می‌پذیرد. در نهایت، می‌توان گفت تقویت امید به آینده، افزایش سرمایه و ارتباطات اجتماعی، ارتقای کارکردهای فرهنگی و اجتماعی و کاهش عوامل مولد ناامنی، از مهم‌ترین الزامات ارتقای امنیت خانواده در جامعه مورد مطالعه است.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های بخش کمی نشان می‌دهد که ۶۴.۷ پاسخگویان در این تحقیق مرد می‌باشند. ۸۰.۱ درصد پاسخگویان جوان و ۷۸.۹ درصد مجرد ۸۲/۶ درصد دارای قومیت فارس هستند. ۷۸.۱ درصد دارای مذهب تشیع، ۵۲/۵ درصد پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی ارشد و بالاتر و ۸۰.۸ درصد تحصیلات پدر پاسخگویان کمتر از دیپلم و ۹۲.۵ درصد مادر پاسخگویان کمتر از دیپلم هستند. ۶۰.۹ درصد پاسخگویان بیکار. ۷۸/۱ درصد درآمد ماهیانه بین ۴ تا ۲۲ میلیون داشته‌اند. ۷۴.۱ درصد پاسخگویان دارای فشر اجتماعی متوسط بودند. امنیت خانواده بعنوان متغیر وابسته شامل چهار مقوله امنیت جانی، امنیت هویتی، امنیت مالی، و امنیت فکری است. برای پاسخگویان امنیت مالی با ۷۷.۴۲ درصد بیشترین اهمیت و سپس امنیت هویتی با ۷۰.۶۹ و امنیت جانی با ۶۷.۲۵ درصد و امنیت فکری با ۵۱.۱۸ درصد در آخر قرار دارد. عوامل موثر بر امنیت خانواده که به عنوان متغیر مستقل شامل دو مقوله اجتماعی، و فرهنگی، می‌باشد. عامل اجتماعی با ۶۴.۹۵ درصد و در آخر عامل فرهنگی با ۵۵.۶۰ درصد عوامل تأثیرگذار بر امنیت خانواده بودند. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که در متغیر وابسته امنیت جانی بین زن و مرد تفاوت وجود دارد این تفاوت به نفع مردان است. در مورد امنیت مالی میانگین مردان از زنان بیشتر است. در مورد امنیت فکری بین زن و مرد تفاوتی وجود ندارد. اما در مورد اهمیت هویتی میانگین مردان از زنان بیشتر است. مقایسه امنیت خانواده و مذهب نشان می‌دهد که در امنیت جانی بین شیعه و سنی تفاوتی وجود ندارد امنیت مالی بین شیعه و سنی تفاوت وجود دارد این امنیت به نفع اهل سنت است. امنیت

فکری بین شیعه و سنی تفاوت وجود دارد میانگین اهل سنت بیشتر از شیعه است. تفاوت بین اهمیت هویتی و مذهب تفاوتی مشاهده نشده است. مقایسه امنیت خانواده و تأهل نشان می‌دهد که امنیت جانی بین متأهل و مجرد تفاوتی وجود ندارد. بین امنیت فکری و وضع تأهل هم تفاوتی مشاهده شده است. و این تفاوت بنفع مجردها است. امنیت هویتی و وضع تأهل نشان می‌دهد که متأهلین امنیت هویتی بیشتری نسبت به مجردها دارند.

- مقایسه میانگین میان متغیرهای مستقل چهارگانه نشان می‌دهد که بین عوامل اجتماعی و جنس تفاوت وجود دارد مردان عوامل اجتماعی را بیشتر زنان در امنیت خانواده دخیل می‌دانند.

بین عوامل فرهنگی مردان تأثیر عامل فرهنگی را بیشتر از زمان در امنیت خانواده می‌دانند. بررسی میانگین مذهب و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که اهل سنت عوامل اجتماعی را بیشتر از شیعیان در امنیت خانواده دخیل می‌دانند تفاوت بین مذهب و عوامل فرهنگی بین شیعه و سنی تفاوت مشاهده نشده است. بررسی میانگین وضع تأهل و تأثیر عوامل اجتماعی میانگین متأهل‌ها بیشتر از مجردها در امنیت خانواده است. وضع تاهل و تأثیر عوامل فرهنگی متأهل‌ها بیشتر از مجردها عوامل فرهنگی تأثیرگذار را بر امنیت خانواده می‌دانند. بررسی سن بر امنیت خانواده نشان می‌دهد که گروه سنی جوان امنیت جانی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های سنی دارند. رابطه امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه سنی مسن امنیت مالی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های سنی در خانواده دارند. رابطه امنیت فکری نشان می‌دهد که گروه سنی مسن امنیت فکری بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های سنی در خانواده دارند. رابطه امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه سنی جوان امنیت هویتی بیشتری نسبت به دیگرهای سنی در خانواده دارند. رابطه بین گروه شغلی و امنیت جانی نشان می‌دهد که گروه شغل آزاد از امنیت جانی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های شغلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه سنی و امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه شغلی بازنشسته امنیت مالی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های شغلی در جامعه دارند. رابطه گروه شغلی و امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه شغلی خانه دار امنیت هویتی بیشتری نسبت به دیگر گروه شغلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه تحصیلات با امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر امنیت هویتی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه تحصیلات مادر پاسخگویان و امنیت جانی گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه سطح تحصیلات مادر پاسخگویان و امنیت مالی گروه کمتر از لیسانس نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی امنیت مالی بیشتری در جامعه دارند. رابطه بین گروه سطح تحصیلات مادر پاسخگویان و امنیت جانی گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه سطح تحصیلات مادر پاسخگویان و امنیت مالی گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی در جامعه دارند. رابطه بین گروه سطح تحصیلات مادر پاسخگویان و امنیت جانی گروه تحصیلی لیسانس امنیت هویتی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی در جامعه دارند. رابطه گروه درآمدی و امنیت جانی نشان می‌دهد که گروه درآمدی بالا امنیت جانی نسبت به دیگر گروه‌های دیگر جامعه دارند. رابطه گروه درآمدی و امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه درآمدی متوسط دارای امنیت مالی نسبت به دیگر گروه‌های جامعه دارند. رابطه گروه درآمدی و امنیت فکری نشان می‌دهد که گروه درآمدی متوسط دارای امنیت فکری بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های درآمدی جامعه دارند. رابطه گروه درآمدی و امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه درآمدی متوسط دارای امنیت هویتی بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های اجتماعی در جامعه دارد. رابطه گروه قومیتی و امنیت جانی نشان می‌دهد که گروه قومیتی ترک زبان نسبت به دیگر گروه‌های قومیتی دارای امنیت جانی در جامعه می‌باشد.

رابطه گروه قومیتی و امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه قومیتی ترک زبان نسبت به دیگر گروه‌های قومیتی از امنیت مالی بیشتری در جامعه برخوردار هستند. رابطه گروه قومیتی و امنیت فکری نشان می‌دهد که گروه قومیتی ترک از اهمیت فکری بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های قومیتی جامعه برخوردار هستند. رابطه گروه قومیتی و امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه قومیتی ترک از امنیت هویتی بیشتری

نسبت به دیگر گروه‌های قومیتی در جامعه برخوردار هستند. رابطه گروه قشر اجتماعی و فرهنگی و امنیت جانی نشان می‌دهد که گروه تولدی استان مازندران از امنیت جانی نسبت به دیگر گروه‌ها در جامعه دارند. رابطه گروه قشر اجتماعی و فرهنگی و امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه تولدی استان قم از امنیت مالی نسبت به دیگر گروه‌ها در جامعه هستند. رابطه گروه قشر اجتماعی و فرهنگی و امنیت فکری نشان می‌دهد که گروه تولدی استان خراسان رضوی از امنیت فکری نسبت به دیگر گروه‌ها در جامعه هستند. رابطه گروه قشر اجتماعی و فرهنگی و امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه تولدی استان خراسان رضوی از امنیت هویتی نسبت به دیگر گروه‌ها در جامعه هستند. رابطه گروه قشر اقتصادی و امنیت جانی نشان می‌دهد که گروه مسکن سازمانی دارای امنیت جانی نسبت به دیگر گروه وضعیتی مسکن دارند. رابطه گروه قشر اقتصادی و امنیت مالی نشان می‌دهد که گروه مسکن استیجاری دارای امنیت مالی نسبت به دیگر گروه وضعیتی مسکن هستند. رابطه گروه قشر اقتصادی و امنیت فکری نشان می‌دهد که گروه مسکن سازمانی نسبت به دیگر گروه‌های مسکن از امنیت فکری بیشتری در جامعه برخوردار هستند. رابطه گروه قشر اقتصادی و امنیت هویتی نشان می‌دهد که گروه مسکن سازمانی نسبت به دیگر گروه‌های مسکن از امنیت هویتی بیشتری در جامعه برخوردار هستند. نتایج آزمون گروه سنی و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که گروه سنی جوان تأثیر عوامل اجتماعی را نسبت به دیگر گروه‌های سنی در امنیت خانواده دارند. رابطه گروه سنی و عوامل فرهنگی نشان می‌دهد که گروه سنی جوان تأثیر عوامل فرهنگی را نسبت به دیگر گروه بر امنیت خانواده می‌دانند. نتایج آزمون گروه‌های شغلی و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که گروه شغلی آزاد تأثیر عوامل اجتماعی را نسبت به دیگر گروه‌ها بر امنیت خانواده می‌دانند. رابطه گروه شغلی و عوامل فرهنگی نشان می‌دهد که گروه شغلی خانه دار تأثیر عوامل فرهنگی را نسبت به دیگر گروه‌ها بر امنیت خانواده می‌دانند. نتایج آزمون گروه سطح تحصیلات پاسخگویان نشان می‌دهد که گروه سطح تحصیلات پاسخگویان نشان می‌دهد که گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی تأثیر عوامل فرهنگی را امنیت خانواده بیشتر می‌دانند. نتایج آزمون گروه سطح تحصیلات مادر پاسخگویان نشان می‌دهد که گروه تحصیلی کمتر از لیسانس نسبت به دیگر گروه‌های تحصیلی تأثیر عوامل اجتماعی را بر امنیت خانواده می‌دانند.

رابطه گروه تحصیلی مادر پاسخگویان نشان می‌دهد که گروه تحصیلی لیسانس تأثیر عوامل فرهنگی را بیشتر از گروه‌های دیگر بر امنیت خانواده می‌دانند. نتایج آزمون گروه سطح درآمد و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که سطح درآمدی بالا تأثیر عوامل اجتماعی را بر امنیت خانواده از دیگر گروه بیشتر می‌دانند. رابطه بین گروه‌های درآمدی و عوامل فرهنگی نشان می‌دهد که سطح درآمدی متوسط تأثیر عوامل فرهنگی بر امنیت خانواده از دیگر گروه‌ها بیشتر می‌دانند. نتایج آزمون گروه قومیتی و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که گروه قومیتی از ترک تأثیر عوامل اجتماعی را بر امنیت خانواده از دیگر گروه‌های اجتماعی بیشتر می‌دانند. رابطه گروه قومیتی و عوامل فرهنگی نشان می‌دهد که گروه قومیتی ترک تأثیر عوامل فرهنگی را بر امنیت خانواده از دیگر گروه‌های قومیتی بیشتر می‌دانند. نتایج آزمون گروه محل تولد استان و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که استان مازندران تأثیر عوامل اجتماعی را امنیت خانواده نسبت به دیگر استان‌ها بیشتر از دیگر گروه‌ها می‌دانند. رابطه گروه محل تولد و محل فرهنگی نشان می‌دهد که استان خراسان رضوی تأثیر عوامل فرهنگی را نسبت به دیگر استان‌ها بیشتر در جامعه می‌دانند. نتایج آزمون گروه وضعیت مسکن و عوامل اجتماعی نشان می‌دهد که کسانی که مسکن سازمانی دارند تأثیر عوامل اجتماعی را بر امنیت خانواده بیشتر از دیگر گروه‌های مسکن می‌دانند. رابطه گروه وضعیت مسکن و عوامل فرهنگی نشان می‌دهد که دارندگان مسکن سازمانی تأثیر عوامل فرهنگی بر امنیت خانواده بیشتر از دیدگر گروه‌های مسکن می‌دانند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل اجتماعی در مقایسه با سایر عوامل، نقش برجسته‌ای در تبیین امنیت خانواده دارند و مؤلفه‌هایی همچون امید به آینده، ارتباط اجتماعی، سرمایه اجتماعی و اعتماد اجتماعی با امنیت خانواده رابطه مثبت و معناداری دارند. این یافته با دیدگاه باری بوزان همسو است؛ زیرا بوزان در تحول نظری خود، در کنار نقش عامل سیاسی، اهمیت عوامل اجتماعی، فرهنگی و هویتی را در شکل‌گیری

امنیت مورد توجه قرار داده است. همچنین، قرار گرفتن امنیت جانی، مالی، فکری و هویتی در ساختار متغیر وابسته پژوهش، با تأکید بوزان بر تهدیدهای جسمی و هویتی همخوانی دارد. نتایج همچنین با دیدگاه اول ویور درباره امنیت اجتماعی مطابقت دارد. از نظر ویور، امنیت اجتماعی بیش از آنکه صرفاً به امنیت دولت وابسته باشد، با حفظ هویت، فرهنگ و انسجام جامعه ارتباط دارد. در پژوهش حاضر نیز عامل اجتماعی و مؤلفه‌های آن، هم به صورت مستقیم و هم از طریق روابط غیرمستقیم، اثر معناداری بر امنیت خانواده نشان دادند؛ بنابراین، یافته‌ها بر اهمیت هویت، روابط اجتماعی و سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت تأکید می‌کنند. یافته‌های پژوهش در ارتباط با مدل میران میتار نیز قابل تبیین است. میتار بر نقش شرایط اجتماعی، سازمان‌یافتگی، کیفیت زندگی و کاهش عوامل آسیب‌زا در ارتقای امنیت اجتماعی تأکید دارد. در پژوهش حاضر، مؤلفه‌های عامل اجتماعی توانستند حدود ۴۹ درصد از واریانس امنیت خانواده را تبیین کنند که بیانگر اهمیت بالای این مجموعه عوامل در شکل‌گیری امنیت خانواده است. هرچند در مدل حاضر، به جای تمرکز بر حذف متغیرهای منفی اجتماعی، رابطه مستقیم عوامل اجتماعی با امنیت خانواده بررسی شده است، اما اهمیت نقش شرایط اجتماعی در هر دو دیدگاه مشترک است. از منظر اثبات‌گرایی و رویکردهای نوابات‌گرا نیز یافته‌های پژوهش قابل تبیین است. همچنین، یافته‌ها با نظریه امیل دورکیم درباره نقش همبستگی اجتماعی در تأمین نظم و امنیت جامعه همخوانی دارد. رابطه معنادار میان ارتباط اجتماعی، سرمایه اجتماعی و امنیت خانواده نشان می‌دهد که تقویت پیوندهای اجتماعی و انسجام میان افراد می‌تواند به افزایش احساس امنیت منجر شود. این نتیجه با دیدگاه پارسونز درباره ارتباط امنیت با نظم و انسجام اجتماعی نیز سازگار است. در نهایت، یافته‌های پژوهش با نظریه امنیت هستی‌شناختی آنتونی گیدنز نیز همسو است. گیدنز اعتماد و تعامل پایدار با دیگران را از عناصر اساسی احساس امنیت می‌داند. در پژوهش حاضر نیز اعتماد اجتماعی، به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم سرمایه اجتماعی، رابطه مثبت و معناداری با امنیت خانواده نشان داد. بنابراین، مجموع یافته‌ها بیانگر آن است که امنیت خانواده پدیده‌ای چندبعدی است که علاوه بر عوامل فرهنگی به طور قابل توجهی تحت تأثیر اعتماد، روابط اجتماعی، انسجام، سرمایه اجتماعی و چشم‌انداز افراد نسبت به آینده قرار دارد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Afshani, S. A., Fazel Najafabadi, S., Heydari, M., & Nourian Najafabadi, M. (2010). A Study of the Relationship between Religiosity and Social Trust. *Quarterly Journal of Social sciences*(49), 185-217.
- Alikhah, F., & Najibi Rabiei, M. (2007). Women and Fear of Crime in Urban Spaces. *Social Welfare*, 6(22), 109-131.
- Buzan, B. (1999). *People, States and Fear* (1st ed.). Institute for Strategic Studies.
- Fallahi, A. (2000). The Mechanism of Creating Trust-Security Regimes. *Rahbord Quarterly*(18).
- Foster, S., Knuiman, M., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H., & Giles-Corti, B. (2014). Does Walkable Neighbourhood Design Influence the Association between Objective Crime and Walking? *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11, 100.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. Random House.
- Kazemi, S. M., Mousa Rafieian, M., & Ghasemi Shah-Goldi, A. (2014). Factors Affecting the Improvement of Security in Urban Neighborhoods: A Case Study of North Jannat-Abad, Tehran. *Geographical Space*, 14(45), 129-147.
- Moayyedi, M., Alinejad, M., & Navaei, H. (2013). Examining the Role of Urban Landscape Components in Enhancing the Sense of Security in Urban Public Spaces: A Case Study of Evin Neighborhood, Tehran. *Social Security Studies*(35), 159-191.
- Modiri, A. (2006). Crime, Violence, and the Feeling of Security in Urban Public Spaces. *Social Welfare*, 6(22).
- Newman, O. (1973). *Defensible Space: People and Design in the Violent City*.
- Paul, E., Rachel, A., Leanne, M., & Ben, C. (2013). Crime Prevention through Environmental Design in the United Arab Emirates: A Suitable Case for Reorientation? *Built Environment*, 39(1), 92-113.
- Saroukhani, B. (1996). *An Introduction to the Sociology of the Family*. Soroush.
- Saroukhani, B., & Navidnia, M. (2006). Social Security of the Family and Place of Residence in Tehran. *Social Welfare*, 6(22).
- Schneider, R. H., & Kitchen, T. (2013). Putting Crime Prevention Through Environmental Design into Practice via Planning Systems: A Comparison of Experience in the US and UK. *Built Environment*, 39(1), 9-30.
- Tajik, M. R. (2001). *An Introduction to the National Security Strategy of the Islamic Republic: Approaches and Strategies, Volume 1* (1st ed.). Farhang-e Gofteaman.